

Pôstna bdelosť

Duchovné rady
klasíkov spirituality
Evagria Pontica
a sv. Jána Kassiaňa
str. 8

Od štácií k štácií

Starobylá rímska liturgia
vypracovala v pôstnych
zastaveniach jedinečný
zemepis viery
str. 12

Aký si, Ján Hollý?

Hľadanie podstaty
v hlbinách kňaza,
básnika a národovca
Jána Hollého
str. 32

Kristus v uliciach

Bol to fascinujúco dojímavý pohľad. Takmer vyľudneným sicílskym mesteckom Villabate nedaleko Palerma dôstojne kráča postarší kňaz, cez vélum drží monštranciu so sviatostným Kristom a žehná mestečku a jeho obyvateľom. Z nákladnej dodávky vystúpi vodič, na pohľad tvrdý chlap, kľakne si na asfalt cesty, skloní hlavu a vrúcne sa prežehná. A kňaz kráča ďalej a žehná. Prejde ulice i uličky, námestie, hlavnú triedu, minie školu, poštu, obecný úrad. A stále žehná.

Nie nejde o nijakú mágiu, nijaké voodoo. To sa len kňaz Farnosti sv. Agáty vo Villabate rozhodol prejsť s Kristom po koronavírusom vyľudnenom mestečku, aby ho Pán požehnal a jeho obyvateľom vliaľ nádej. Keďže ľudia nemohli íšť za Kristom, kňaz zobrajal Krista medzi ľudí. *Ecce Agnus Dei...* Držal ho v rukách a žehnal – *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti...* Niektorí si kľakli, niektorí sklonili hlavy a prežehnali sa, niektorí sa len zastavili, iní kráčali ďalej. Ale nikto sa nesmial, nikto sa neuškrnul. A Kristus kráčal ulicami Villabate a mnogí v ten deň videli Krista v uliciach prvý raz.

Ten kňaz sa volá don Ricotta. Leonardo Ricotta. Možno je nemohúci, opostený, bez vplyvu, možno je dudroš, možno priveľmi veselý. Možno... Ale je nekomplikovaný, priamy, jednoduchý v láske ku Kristovi, mûdry vo svojej viere. Dobrý pastier svojho stáda, ktorý každý deň žije v mene Krista s Kristom a v Kristovi pre druhých.

Pán a jeho kňaz. Spolu sa vydali do ulíc nie preto, aby ich dekontaminovali, ale aby očistili ľudské srdcia. Spoločne kráčajú a žehnajú *urbi et orbi*, no najmä tým, ktorí sa pod jaromočným stanom dali tancovať so svetom bláznív carmagolu, tým, ktorí už neveria v živú realitu neba, v živú realitu Boha...

A tak obaja, Boh a jeho kňaz, kráčajú uličkami a ulicami. Kráčajú a žehnajú nás. Dekontaminujú naše srdcia. Už prekročili uličky sicílskeho Villabate, dávno sú za Palermom, Milánom, za Alpami... Prechádzajú uličkami dediniek aj bulvármu veľkomiest. Nezastavujú sa, kráčajú a žehnajú. Sú *ante portas* každého srdca. *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi...* A keďže vírus zobrajal kňazovi možnosť objať nás, necháva to na svojho Pána. A ten sa s láskou pozera do očí kontaminovaného či zdravého, chudobného či bohatého, pretože, ako hovorí sv. Tomáš Akvinský, „*dobrý lekár dbá na zdravie pacienta a dáva mu aj bolestivé lieky*“. Lieky, ktoré mož-

no bolia, ktoré majú prazvláštne označenia rôznych vírusov, ale ktoré v konečnom dôsledku ukážu, že „*všetko je iba márnosť, márnosť, len márnosť*“ (porov. Kaz 1, 2).

Boh a jeho kňaz kráčajú vyľudnenými ulicami sveta. Chápu strach aj paniku. Vedia, že akýsi malilinký SARS-CoV-2 zrazu odhalil, že „*všetko je iba márnosť*“, márnosť kontaminovaných sŕdc a duší. Chápu, že to bolí, keď sa rúcajú doterajšie istoty, výdobytky či postavenia. To preto obaja kráčajú ulicami sveta. Už to nie je len don Ricotta, ale každý dobrý pastier, ktorý žije v mene Krista s Kristom a v Kristovi pre druhých. Pre nás. Pre mňa.

Kristus kráča ulicami sveta. Nikto si nerobí posmešky. Kráča a dekontaminuje nás.

*Ecce Agnus Dei...
... dona nobis pacem.*

PAVOL PRIKRYL

**25. marec
2020**
www.25marec.sk

**DEŇ
POČATÉHO
DIEŤAŤA**

vž
20 rokov

fórum života

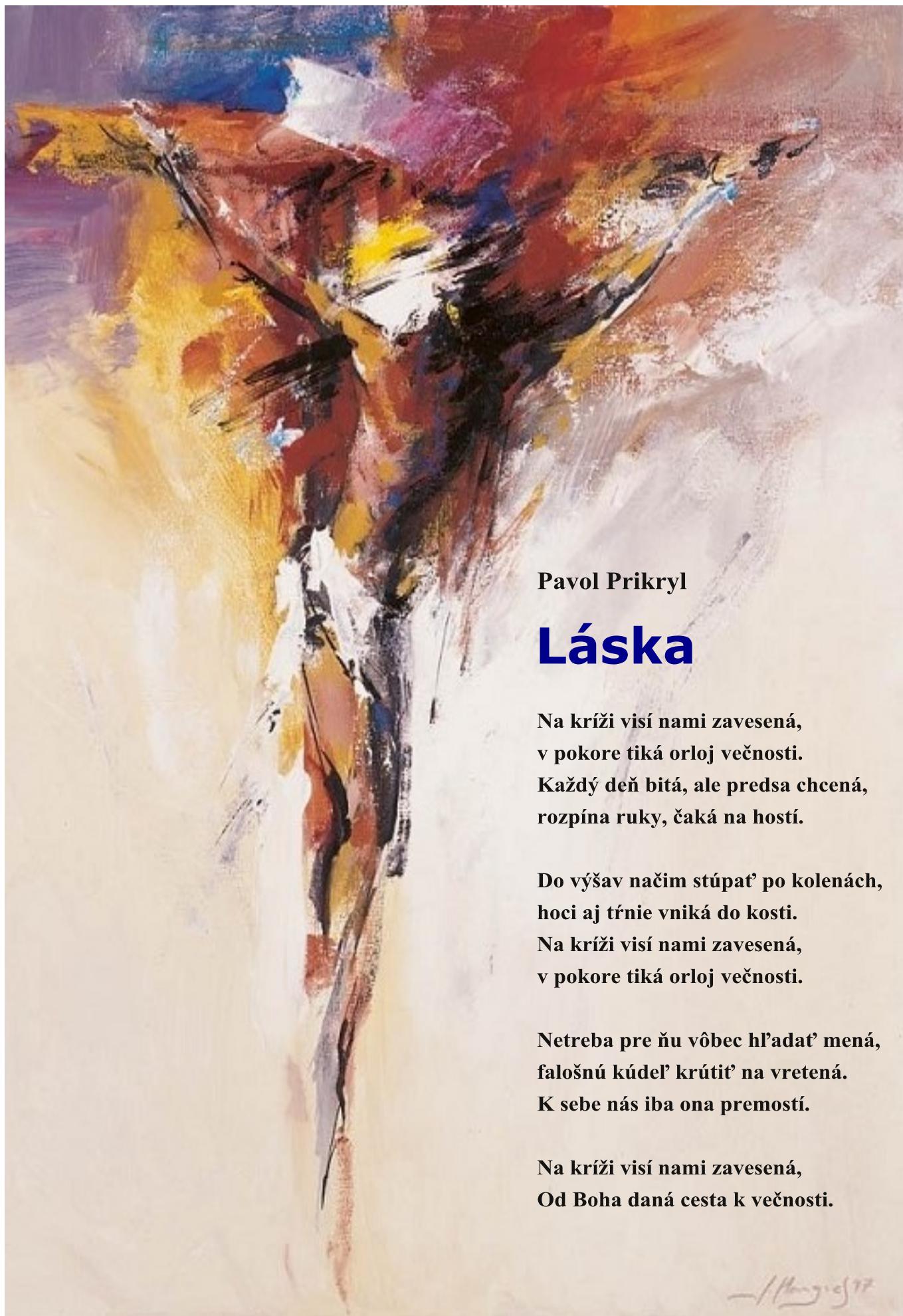

Pripni si bielu stužku.
Zviditeľní neviditeľných ľudí.
Každá ľudská bytosť má právo na život.

Kampaň Deň počatého dieťaťa podporili:

KŘESŤAN DNES

Pavol Prikryl

Láska

Na kríži visí nami zavesená,
v pokore tiká orloj večnosti.
Každý deň bitá, ale predsa chcená,
rozpína ruky, čaká na hostí.

Do výšav načim stúpat' po kolenách,
hoci aj trnie vniká do kosti.
Na kríži visí nami zavesená,
v pokore tiká orloj večnosti.

Netreba pre ňu vôbec hľadať mená,
falošnú kúdel' krútiť na vretená.
K sebe nás iba ona premostí.

Na kríži visí nami zavesená,
Od Boha daná cesta k večnosti.

- Pavol Prikryl

Koronavírusom zmietaný Wu-chan je starobylé srdce katolíckej viery v Číne

Ohnisko vírusu a katolicizmu

Kreslená mapa Chan-khou z roku 1930

Čínske mesto Wu-chan vošlo do novodobej histórie ako ohnisko koronavírusu. Málokto však vie, že zohralo aj významnú úlohu v dejinách čínskeho katolicizmu.

Kým sa hlavné mesto provincie Chu-pej nenaďával Wu-chan (toto meno získalo v 20. stor.), vystriedalo sa v ňom veľa misionárov, z väčšej časti talianskych. Zanechali za sebou významnú stopu ešte predtým, než čínsky komunistický režim na začiatku 50. rokov vyhostil všetkých zahraničných rehoľníkov.

OD DYNASTIE MING

Prvými hlásateľmi evanjelia v tejto oblasti boli začiatkom 17. storočia, teda ešte v epoce dynastie Ming, portugalskí jezuiti. Toto obdobie trvalo krátko, čoskoro ho zadusili vlny protikresťanského prenasledovania. Svätá stolica potom zverila túto misiu francúzskym vincentínom, z ktorých dvaja knázii práve vo Wu-čchangu, v jednom z trojice miest tvoriacich terajšiu konglomeráciu Wu-chan, zahynuli mučeníckou smrťou – Francois Regis Clet tu položil život za vieri v roku 1820 a jeho spoluhrat Gabriel Perboyre o dve desaťročia ne-skôr.

Po založení apoštolského vikariátu v Chan-khou, druhom z troch miest pri ústí rieky Jang-c'-tiang, mohlo katolíctvo v centre provincie Chu-pej zapustiť korene. Katolícke spoločenstvo

sa tu rozrastalo najmä vďaka františkánom z benátskej provincie. Sprvu im pomáhali knázii z Čínskeho kolégia, ktoré založil misionár Matteo Ripa v roku 1732 v Neapole a ktoré pripravovalo domorodý klérus na pastoráciu v krajinе draka. V časoch, keď do Číny prenikali záujmy koloniálnych mocností, bol pobyt katolíckych misionárov chúlostivou otázkou, ale vďaka charite, ktorú misionári poskytovali v tamojších mimoriadne chudobných oblastiach, sa vyvinul úplne iný vzťah s miestnou populáciou.

VÝCHODISKOVÝ BOD

Stavba Kostola sv. Jozefa v Chan-khou, ktorý doteraz slúži ako katedrála Diecézy Wu-chan, sa datuje na rok 1863. Okrem sakrálnych budov však talianski misionári už na počiatku svojho pôsobenia otvorili lekáreň a sirotinec. Toto výchovné a sociálne dielo dostało nový impulz v roku 1868, keď sa k františkánskym bratom pridali sestry kanosiánky. Hned po príchode sa však museli vysporiadať so záplavami a epidémiami krajine, v ktorej vtedy prevládali močiare.

Apoštolský vikariát v Chan-khou sa kvôli svojej strategickej polohe a ľah-

kej dostupnosti paroplavbou zo Šanghaja stal východiskovým bodom evanjelizácie čínskeho vnútrozemia. Vo februári 1870 sa práve v súčasnom Wu-chanu nalodila prvá štvorica misionárov Pápežského inštitútu zahraničných misií, aby sa po rieke Jang-c'-tiang doplavili do Che-nan, novej misie, ktorú im určila Propaganda Fide.

Na začiatku 20. storočia sa k františkánom a kanosiáňkám v Chu-peji pripravili írski misionári sv. Kolumbána, ktorým pápež zveril misiu v Chan-jang, treťom meste, z ktorého sa zrodil Wu-chan. Vďaka sestrám sv. Kolumbána sa postavila Nemocnica č. 5, jedna z prvých, čo sa teraz stará o infikovaných koronavírusom.

PRÁZDNY STOLEC

Prítomnosť misionárov v Chu-peji sa tiež neobišla bez mučenictva. Skupina banditov v roku 1923 uniesla františkána Angelica Melotta a po 80-dňovom väznení ho zabila. „Žil som v Číne pre Čínanov a teraz za nich rád umieram,“ napísal tento taliansky rehoľník.

Americké bombardovanie roku 1944 počas japonskej okupácie usmrtilo aj chan-kchouského biskupa Mons. Eugenia Massiho. Tento františkán pochádzal z talianskeho kraja Marche. Jeho úmrtie sa stalo smutnou predohrou nasledujúcej tragédie, keď v 50. rokoch čínski komunisti vypovedali stovky zahraničných misionárov z oblasti Wu-chan. Pre chu-pejskú cirkev, ktorá mala desiatky tisíc veriacich, nastali ľažké chvíle. Roku 1958 došlo vo Wu-chanu k prvej nelegitímej vysviacke. Františkán Bernardin Tung Kuang-Čchin bol bez súhlasu Ríma ustanovený za chan-kchouského biskupa, čo dokazuje, nakoľko bolo pre komunistov toto mesto klíčové pri kontrole čínskeho kresťanstva.

Dôležité pozitívne znamenie vzišlo z Wu-chanu na začiatku 90. rokov, keď sa plne uzmierili „oficiálny“ biskup a Mons. Odor Liou, ktorého roku 1984 Svätá stolica potvrdila ako tajného diecézneho biskupa. Františkán Liou bol od začiatku 50. rokov generálny vikár diecézy, potom strávil 20 rokov v komunistickom žalári. Úradujúci biskup Tung ho napriek protestom komunistických predákov uznal za titulárneho biskupa a vyzval ho, aby sa usidlil v diecéznom seminári.

Tito dvaja biskupi už nežijú a biskupský stolec je prázdný...

GIORGIO BERNARDELLI/RV

Obnova Ninivských plání pokračuje, z ruín a popola sa dvíha posledná zničená dedina

Vstávanie z ruín

Mesto Batnaya sa nachádza v severnom Iraku, približne 24 km od Mosulu. Pred príchodom Islamského štátu v ňom žilo asi 950 rodín, všetci boli chaldejskí katolíci. Cez ich dedinu však po rozpútaní občianskej vojny viedla frontová línia, ktorá mesto totálne zničila.

Podľa výskumu pápežskej nadácie ACN – Pomoc trpiacej Čínskej kresťanstvá ostalo po oslobodení mesta nedotknutých len 10 z 977 domov, viac ako dve tretiny obydlí bolo kompletné zničených – vypálené, vyrabované či zasiahnuté výbuchom bomby.

TÚŽBA PO DOMOVE

Do tohto prostredia sa roku 2017 vrátili niektoré z vysídlených rodín a absolvovali slávnostnú svätú omšu, návrat domov sa však zdal nemožný. Viac ako dva roky bola Batnaya mestom duchov.

Jedným z ľudí, ktorí zúfalo túžili po návrate domov, bol Faris Hanna Naam: „Koniec-koncov, bol to môj dom.“ Faris bol natol'ko odhadlaný, že presvedčil svoju manželku Hanu, aby sa s trojmi det'mi v júni 2019 vrátili do dediny. „Nebol tu nijaký elektrický prúd, nijaká tečúca voda, nijakí susedia. Aj niečo také prosté ako nakupovanie bolo rizikantné, pretože ste museli prejsť päť kilometrov cez kontrolné stanovištia do najbližšieho mesta Telskuf,“ vysvetľuje Faris.

Farár z Batnaye Aram Rameel Hanna, absolvent Harvardu, ktorý práve dostal štipendium na ukončenie štúdia v zahraničí, však na žiadosť svojho biskupa, aby sa postaral o Batnayu, zostal. A bol to práve on, ktorý bol od začiatku Fari-

sovej rodine dôležitou oporou. Manželský pár mu je veľmi vdľačný, pretože v tom strašnom čase nebolo jediného dňa, keď by otec Aram ich rodinu ne-naštívil. „Neviem, čo by sme si bez neho počali. Prekonali sme veľmi neľahké časy, keď bolo pre nás ďalšké uveriť, že sa všetko zlepší. Moja najmladšia dcéra Nour nemala priateľov, s ktorými by sa mohla hrať, iba svoju staršiu sestru. Vzala si bicykel a celý deň jazdila po prázdnych uliciach. Bolo mi jej ľuto. Keď prišiel otec Aram, bol to pre nás skvelý darček, povzbudil nás. Predstavoval závan čerstvého vzduchu a posilnil našu vieri. Vďaka nemu sme boli schopní stáť pevne,“ hovorí Faris.

Otec Aram mu protirečí: „Prišiel som k nim len na šálku čaju.“

TRH NAVRÁTILCOV

Po rodine Farisa a Hany mala odvahu prísť späť d'ľalšia rodina – 25. septembra 2019 sa vrátil Ghaliy Nouh Oraha, jeho manželka Sandra a ich päť detí. Takže v dedine už žili dve rodiny. Potom si obchodník Diver Salem pomyslel, že je čas otvoriť obchod, a tak uviedol do života „trh pre navrátilcov“.

Poľský misionár a projektový manažér ACN pre Blízky východ Andrzej Halemba bol pri poslednej návšteve Iraku ohromený Diverovou priebojnosc-

ťou: „Diver mi sice povedal, že cítil, že nadišiel čas, ale neviem, ako si vôbec mohol predstaviť, že by to takto videli iné rodiny. Iba s dvomi rodinami ako zákazníkmi by nikdy neprežil. Po otvorení obchodu sa však rodiny cítili bezpečnejšie. Medzičasom prišlo späť 75 rodín! Myslím si, že to bola jednoznačne práca Prozreťnosti, inak by to nefungovalo tak dobre.“

Z Nemecka sa vrátil aj Bashera Kiriakosa Hannu, ktorý sa rovnako ako jeho manželka v Európe necítil doma. Prišiel späť, ako to len bolo len možné: „Nie je to však ľahké. Nesmieme zabúdať na zverstvá v Iraku. Nebezpečenstvo bolo skutočné a miestni ľudia boli na smrť vyťakaní.“

V súčasnosti žije v meste viac ako 300 kresťanov. „Som si istý, že keď ich podporíme, príde ich ešte viac,“ hovorí poľský misionár.

MILIÓN VÝZIEV

Kresťania z Batnaye potrebujú na liehavo pomoc, pretože pre komunitný život sú nevyhnutné veľké projekty. Potrebujú kostol, miestnosť na stretnávanie a stredisko starostlivosti pre svoje deti. Školský autobus vyzdvihuje každé ráno asi dvadsať detí, ktoré sa chcú stretnúť so svojimi priateľmi a učiť nové veci. Stále však neexistuje nijaká materská škola pre malé deti.

Dominikánky sv. Kataríny Sienskej pôsobili v Batnayi viac ako sto rokov, no aj tie museli utieť s obyvateľstvom a sprevádzat ľudí počas ich vyhnania. Teraz sa chcú vrátiť, aby im ďalej slúžili, ale je potrebné zrekonštruovať zbombardovanú škôlku a svoj kláštor. Dúfajú, že s podporou nadácie ACN dostanú príspevky na začatie práce. „In sha Allah, ak je to vôľa Božia,“ hovoria rehoľné sestry, ktoré hoci v posledných rokoch veľa trpeli, nestratili odvahu a dôveru v Boha.

Pomoc s rekonštrukciou potrebujú aj kostol v Mar Kirbyacos a Kaplnka Nepoškvrneného počatia. Teroristi ISIS ich znesvätili, vypálili a vyplienili. Sochám odťali hlavy, sklenené okná zničili, miestnosti použili ako strelnicu. Graffiti v arabčine a nemčine hľásali: „Otroci kríza, všetkých vás zabijeme. Toto je krajina islamu, pre vás tu nie je miesto.“

Fari a Hana, Ghaily a Sandra, Basher Kiriakos či Diver Salem mali odvahu a priebojnlosť vrátiť sa a ukázať, že viera a láska ich predkov k ich krajine sú silnejšie ako strach z hrozieb.

Vo Francúzsku a v Belgicku enormne narastajú útoky na kresťanov, najmä na katolíkov

Útoky na prvorodenú dcéru Cirkvi

Snímka: OCh

V západnej Európe, najmä vo Francúzsku, dochádza k prudkej eskalácii útokov na katolícku komunitu. Nárast protikatolíckych útokov eviduje aj francúzske ministerstvo vnútra.

Sériu útokov zažila nedávno aj severofrancúzska Diecéza Bayeux a Lisieux. Biskup tejto diecézy Mons. Jean-Claude Boulanger hovorí o čoraz väčšom násilí a nenávisti proti kresťanom.

UDOMÁCNENÉ NÁSILIE

Medzi 13. októbrrom 2019 a 21. januárom 2020 sa veriaci Diecézy Bayeux a Lisieux stali obeťami troch premysleňých útokov.

Počas októbrového útoku skupina mladistvých zaútočila na autobus plný pútnikov vracajúcich sa z Lúrd do Caen. Medzi pútnikmi boli aj chorí.

Druhý útok dvoch desiatok vandalov s kapucňami na hlavách mal zabrániť autobusu vydať sa z Caen do mestečka North Mayenne, kde sa slávilo výročie zjavenia Panny Márie. Vandali posprejovali celý autobus a paintbalovými streiami pokryli predné sklo vodiča. V autobuse bolo asi 50 ľudí vrátane starších a detí. Hovorca Diecézy Bayeux a Lisieux otec Laurent Berthout uviedol, že útok sice trval „dve minúty, no pre ľudí v autobuse trval veľmi dlho“.

Tretí útok smeroval na starobylú školskú budovu vedľa Opátstva Najsvätejšej Trojice v Caen, ktorú protikresťanskí vandali pomaľovali protikresťanskými symbolmi.

Čo je veľ'a, to je veľ'a, a tak sa Mons. Jean-Claude Boulanger rozhodol vypovedať pred francúzskymi úradmi: „Oznámil som to prokurátorovi mesta Caen,

ako i prefektovi provincie Calvados, pretože chcem, aby sa tomu venovala pozornosť. Chcem donútiť štát reagovať na strach, ktorý prežívajú katolíci.“ Biskup Boulanger neodsudzuje princíp demonštrácie, pretože „je to právo našej demokracie“, ale ako dodal, „aj my máme právo byť v tejto krajinе rešpektovaní. Ja tiež rešpektujem tých, ktorí nemajú moje presvedčenie. Nechápam túto nenávist. Že chcú siahnuť na mňa, prosím, ja som starý, ale útočíť na mladých ľudí?“.

SPRÁVA MINISTERSTVA

Útoky v severofrancúzskej diecéze sú len zlomok rastúceho množstva protikresťanských, najmä protikatolíckych útokov, ktoré sa vo Francúzsku čoraz častejšie objavujú. Podľa francúzskeho portálu *L'Observatoire de la Christianophobie*, ktorý sa zameriava na monitornovanie násilnej deštrukcie kresťanského dedičstva vo Francúzsku, došlo roku 2019 v tejto krajinе v priemere k trom protikresťanským útokom za deň, kostoly a katedrály nevynímajúc.

Túto smutnú štatistiku potvrdzuje aj francúzske ministerstvo vnútra. Vo februári vydalo na závažnosť situácie až privel'mi lakonické vyhlásenie „o protináboženských, antisemitských, rasistickejch a xenofóbnych činoch“, v ktorom zosumariovalo protikresťanské činy spáchané vo Francúzsku za rok 2019: „Čo sa týka protikresťanských činov, ich počet je v priebehu roka stabilný a má 1 052 zistených faktov, ktoré sa čle-

nia na 996 činov a 56 hrozieb. Uvedené akcie v podstate pozostávajú z útokov na cirkevný majetok.“

Zaujímavá je štatistika týkajúca sa antisemitských útočných prejavov: „V roku 2019 bolo zaznamenaných 687 antisemitských činov v porovnaní s 541 v roku 2018, čo predstavuje nárast o 27 %. V porovnaní s rokom 2018 sa nárast antisemitských činov vysvetľuje výlučne nárastom hrozieb, a to až o 50 %, zatiaľ čo akcie sa znížili o 15 %. Najzávažnejšie udalosti, útoky na ľudí, isli dokonca prudko dole, a to o 44 %.“

Aj toľko proklamovanú islamofóbiu štatistika francúzskeho ministerstva stavia do úplne iného svetla: „Čo sa týka incidentov proti muslimom, ich počet zostáva relativne nízky (154 incidentov, ktoré sa členia na 63 akcií a 91 hrozieb). Väčšina akcií sa týka útokov na majetok.“

Podľa francúzskeho ministra vnútra Christopha Castanera a jeho štátneho tajomníka Laurenta Nuneza „ministerstvo vnútra, ktorého kroky sú súčasťou národného plánu boja proti rasizmu a antisemitizmu, je nadálej plne mobilizované“. O kresťanofóbiu ani slovo...

BELGICKÉ VYČÍŇANIA

Nielen „prvorodená dcéra Cirkvi“ zažíva nenávistné útoky – v tomto smere belgická cirkev nemá tej francúzskej čo závidieť. Podľa belgického mienkovného denníka *La Libre*, ktorý sa určite nedá označiť za nadmerne kresťanofilný, „je v Belgicku viac ako 200 kresťanských kostolov a kaplniek každý rok cieľom útokov vandalov“. Napríklad len v roku 2017 smerovalo až 275 útokov proti kresťanskym sakrálnym stavbám a cirkevnému majetku.

Tu sa však treba pozastaviť, pretože takto podávané štatistiky sú tak trochu zavádzajúce. Napríklad podpálenie betlehemu v obci Saive (21. decembra, 2019) alebo podpálenie vianočných jasličiek na Námestí Eugèna Keyma bruselského predmestia Watermael-Boitsfort (28. decembra 2019) sa v rámci štatistiky radia medzi „útoky na cirkevný majetok“.

Zavádzajúce však nie sú konzekvencie belgických štatistik – v pomere k počtu obyvateľom sú vandalské protikresťanské útoky v Belgicku úmerne početnejšie ako vo Francúzsku.

-pl-

Slúžiť je prejavom božstva samotného Stvoriteľa, pretože slúžiť znamená kralovať

Non serviam!

Výrok *non serviam*, čiže *nebudem slúžiť*, pripisovaný kresťanskou tradíciou diablu, možno chápať ako výraz osobnej identity, do ktorej tento stvorený duch, nazývaný *odporca Boha Stvoriteľa*, pretvoril sám seba.

Výrok *non serviam*, ktorým diabol vypovedá o sebe, ale nepriamo aj o Bohu, sa pokladá za viac či menej iracionálny výraz odporu k Bohu, ale menej už za úmyselné zavádzajúcu výpoved' o Bohu.

OZOČUJÚCA OBHAJOBA

Toto výpoved'ou totiž diabol sugeruje – úplne iluzórne – „dôvod“, ktorý má opodstatniť a ospravedlniť odpor k Bohu Stvoriteľovi. Diabol úplne po svojom „obhahuje“ sám seba, aby svoju „sebaobhajobou“ zároveň osočil Boha z despotizmu a tyranstva, a tak premieta do osoby Boha svoje vlastné, utajované a neuskutočniteľné chúťky

zmocniť sa stvoreného sveta, no najmä ľudí.

Každý sa môže kedykoľvek presvedčiť o miere rezonancií či obáv, ktoré v ňom občas vyvolá použitie slova *slúžiť*. Svedčí to o tom, do akej miery sú ľudské myšlenie a ľudská reč nakazené vírusom tejto zlomyseľnej diablovej interpretácie stvoriteľskej dobroty Boha.

Slúžiť je totiž vrcholným prejavom božstva samotného Stvoriteľa, pretože slúžiť znamená kralovať – skrzes Boha a s Bohom a v Bohu. Služba totiž nie je niečim, čo prináleží iba stvoreným bytostiam, ale je podstatou Stvoriteľa, ktorý je láska. Účasť na božstve priná-

ša radosť, a to tým väčšiu, čím väčšia je účasťou na jeho službe druhým.

PODSTATA LŽI

V traktáte *Proti bludom* od svätého Ireneja, je jeden pozoruhodný detail: „*Ked nám Pán prikázal, aby sme ho nasledovali, nebolo to preto, lebo by našu službu potreboval, ale preto, aby nám dal spásu*“ (4, 13). Svätý Irenej tu poukazuje nielen na skutočnosť, že Boh nepotrebuje, aby mu niekto slúžil, ale z povedaného tiež vysvitá, že Boh nechce vôbec nič pre seba, ale pre svoje stvorenie, ktoré chce spasíť. Preto tiež samotné výrazy *prikázanie* či *požiadavky*, ktoré má Boh voči ľuďom, sú iba nedokonalé ľudské vyjadrenie toho, o čo ide Bohu naozaj, čiže čím naozaj je Božia vôle.

Výrok „*nebudem slúžiť*“ sugeruje, ako keby bol satan do služby nútenej, ale vzoprel sa, pretože chcel dosiahnuť slobodu. Seba vykresľuje ako priekopníka slobody, a v tom spočíva podstata lži, ktorú zlý duch vniesol do stvorenia, ako na to poukazuje Spasiteľ, Ježiš z Nazareta.

Alternatívna kreativita satana má možno ešte pointu. Sebazničujúce rozhodzohodnutie diabla „*nebudem slúžiť*“ je možno pravou príčinou toho, prečo nакoniec predsa len slúži práve takým spôsobom, akým by chcel, aby stvorené bytostí slúžili jemu, despotovi a tyranovi, teda proti svojej vôle. Boh je totiž mocnejší, ale vo svojom zlútovaní. A keďže to diabol vie, je v hĺbke smutný a svojím smútkom, ktorý je naozaj nezatajovaný, pretože nie je schopný ho utajíť, vábí a láka.

Diabol v sebe skrýva tajomstvo, ktoré je *mysterium iniquitatis* – tajomstvo zloby. Môže ho spoznať iba ten, kto chce byť silou-mocou a za každú cenu večne nešťastný.

MILAN GLASER, SJ

**DEŇ
POČATÉHO
DIEŤAŤA**

www.25marec.sk

Duchovné rady klasikov spirituality Evagria Pontica a sv. Jána Kassiána

Pôstna bdelosť

Z času na čas treba skontrolovať nás duchovný stav a ubezpečiť sa, či sa v našom vnútri nenachádzajú zárodky vážneho duchovného ochorenia.

Je bežnou vecou, že človek, ktorý prekročil istú vekovú hranicu, si potrebuje z času na čas prekontrolovať svoj zdravotný stav a absolvovať niekoľko vyšetrení, aby sa ubezpečil, že všetky dôležité orgány pracujú v norme. Keby sa takáto preventívna kontrola dlhodobo zanedbávala, hrozilo by, že prípadná dysfunkcia alebo začínajúca choroba prerastie do vážneho ochorenia.

Doteraz mám v živej pamäti prípad mladej ženy, ktorá odmietala takéto preventívne kontroly aj napriek tomu, že cítila bolesti. Interpretovala ich len ako reumu zdedenú po rodičoch. Keď sa ju podarilo presvedčiť ísť na vyšetrenie, bolo už neskoro. O šest mesiacov zomrela na rakovinu kostí.

Aj v duchovnom živote je to podobné. Stredovekí mnísi a klasici spirituality Evagrius Ponticus a sv. Ján Kassián hovoria o tom, že zárodky duchových chorôb majú svoj pôvod v pokúšaní zlého ducha, ktorý má svoju taktiku, ako sa postupne zmocniť človeka.

Obaja mnísi sa zhodujú, že zlý duch pokúšaním narúša prirodzené potreby človeka tak, že ich znásobí do rozmerov väsne a žiadostivosti. Hovoria až o ôsmich oblastiach, my sa zameráme na najdôležitejšie z nich.

JEDLO

Prvou z oblastí, ktoré zlý duch napáda, je prirodzená potreba jedla, ktorú chce pokušiteľ znásobiť na obžerstvo a maš-

krtnosť. Evagrius Ponticus hovorí, že nie náhodou je to prvá z vecí, na ktorú útočí nepriateľ našej duše. Množstvo vyberaných jedál totiž nesýti len telo, ale aj zmyselnosť a túžbu po peniazoch. Podobne ako oblak zatieňuje lúče slnka, tak aj presýtenosť zatieňuje mysel' človeka.

Aj Ján Kassián je presvedčený o tom, že striednosť v jedeni súvisí s čistotou tela, reči, myšlienok a citov. Podľa neho sa však nedá predpísat' ani zadefinovať množstvo a kvalita jedál pre jednotlivé osoby. Z dôvodov rôzneho veku, chorôb a fyzickej dispozície odporúča nepredpisovať v oblasti pôstu nič konkrétnie, ale dáva všeobecné odporučenie striednosti. Radí, aby sa každý človek vyhýbal presýtenosti.

POSTENIE SA

Sv. Ján Kassián neboli zástancami veľkých pôstov, ale na dosiahnutie duchovnej bdelosti odporúčal každodenný pôst. Tak, ako by nemala chýbať v našom živote každodenná modlitba, tak by tam ani nemalo chýbať drobné sebazaprenie v tejto oblasti. Jeho základné pravidlo zdržanlivosti znie: „*Nenechat' sa oklamáť pocitom plného žalúdka a ani priťahnúť príjemnosťou chuti.*“

Odporúčal vyhýbať sa dvom extrémom: prílišnému pôstu a nadmiernemu jedeniu. Podľa jeho názoru sa človek oberie o duchovnú bdelosť a vnímavosť rovnako prílišným pôstom, pretože telo zoslabne, ako aj nadmerným jedením.

Svätý mních hovorí o tom, že mysel' človeka sa neopije len vínom, ale aj presýtenosťou. Jedlo by sme teda podľa sv. Jána Kassiána mali užívať v zmysle zásady *natoľko – nakol'ko*, čiže natoľko a v takej miere ho prijímať, nakol'ko si to vyžaduje naše zdravie a naša fyzická konštrukcia. Natoľko sa ho máme zrieckať, nakoľko v nás vzbudzuje maškrtnosť, chtivosť a žiadostivosť.

DUCH NEČISTOTY

Druhou z prirodzených oblastí človeka, ktorú chce pokušiteľ priviesť do väsnivej podoby, je túžba po rodine a potomstve. Evagrius Ponticus preto varuje pred duchom nečistoty, ktorý ako choroba zachváti celého človeka. Na objasnenie používa drobné obrazy svojich čias.

Nečisté myšlienky sú podľa neho ako jedovatý šíp. Nielenže zrani telo, ale ho aj otrávi, infikuje jed do celého organizmu. Nečistá myšlienka je nebezpečnejšia ako oheň, lebo keď sa človek priblíži k ohňu, cíti páľavu a spontánne sa vzdial. Ale nečisté myšlienky sprevádzajú príjemné pocity, od ktorých nie je ľahké odísť a vzdialit' sa. Evagrius hovorí, že tak, ako olej lampy živí oheň, ktorý horí, tak nečisté myšlienky živia žiadostivosť tela.

Evagrius Ponticus dáva aj niekoľko praktických rád: „*Nezaoberaj sa dlho zlými a nečistými myšlienkami a nevračaj sa k obrazu, ktorý ti priniesli. Ako prišli, tak ich nechaj rýchlo odísť. Ked'*“

>>>

to neurobiš, zapália v tebe oheň žiadostivosti, ktorý ťa spáli skôr, ako sa nazdáš. Malá iskra je schopná zapaliť veľký oheň, ak je v prostredí suchého raždia.“

A tak je to aj s ľovekom citlivým na tieto myšlienky. Maličký podnet v ňom vyvolá vzhlknutie veľkého ohňa.

BDELOST

Sv. Ján Kassian veľmi často zdôrazňoval slovíčko *bdelosť*. Často opakoval: „*Všetku svoju bdelosť zameraj na stráženie svojich očí, ale nemenšiu bdelosť venuj stráženiu svojho vlastného srdca.*“

V tejto súvislosti tu aj odporúčal niekoľko rád. Pri pokušeniach, ktorým sa nikto z nás nevyhne, hovoril, že niekedy má význam venovať istý čas pozorovaniu stratégie nepriateľa našej duše, aby sme ju lepšie poznali a vedeli čeliť ďalším nebezpečenstvám. Takto potom môžeme poznať taktiku nepriateľa podobne, ako poznáme tvrdý predmet, ktorý sa otlačí do mäkknej hmoty. Pri nečistých myšlienkach však treba vždy konat veľmi radikálne. Treba ich jednoducho hneda a zaraz odhodiť bez toho, aby sme sa nimi zaoberali alebo ich hlbšie skúmali. K tomuto okamžitému prerušeniu nám môže pomôcť strelná modlitba alebo nejaká práca, poprípade stretnutie.

MAJETOK

Tretím nebezpečenstvom je prirodzená potreba istého materiálneho zabezpečenia. Aj túto prirodzenosť diabol narúša a dáva jej prerásť do nezriadenej túžby po majetku a peniazoch.

Láska k peniazom je podľa Evagria koreňom každého zla. Výraz „*koreň zla*“ nepoužíva náhodou. Ovocie, ktoré oberáme zo stromu, sa nachádza na konári, ktorý vychádza z koreňa. Keď je ovocie zlé, nestačí odrezáť konár, lebo on opäť vyrastie. Cely koreň takéhoto stromu je zlý.

Tak je to aj s lakovstvom a túžbou po peniazoch. Nestačí z času na čas niečo podarovať a tváriť sa pri tom veľkodusne. Je potrebné pestovať nenaviazanosť a istú slobodu od vecí. Svätý Ignácius neskôr na označenie tejto nenaviazanosti na veci používa slovíčko *indiferencia*. Hovorí o používaní vecí už spomínaným spôsobom *natoľko – nakoľko*. Užívať ich len natoľko, nakoľko ľoveku pomáhajú dosiahnuť cieľ, pre ktorý je stvorený, ale aj natoľko sa ich zriecť, nakoľko mu v dosahovaní tohto cieľa prekážajú. Indiferencia môže chýbať aj rehoľnej sestre, ktorá vlastní len minimum osobných vecí, keď je na ne

Carol Amidiová: *Pôstny čas*

úzkostlivo naviazaná. A naopak – môže ju mať človek, ktorý sice disponuje veľkým množstvom peňazí a vozí sa v luxusnom aute, no keď treba, vie sa toho všetkého vziať s ľahkým úsmevom.

LENIVOSŤ

Lenivosť je podľa Evagria niečo neprirodzené, pretože v prírode nemožno pozorovať nič podobné. Tam platí zákon silnejšieho a bez minimálneho pričinenia nikto nič nedostane.

Evagrius si však všíma aj duchovné dôsledky tohto nedostatku. Tak, ako sa viesť pohráva s ľahkými mrakmi, tak sa aj diabol pohráva s dušou lenivého človeka. Ona totiž nie je schopná odolávať takmer nijakým pokušeniam. Diabol ju zavanie tam, kam sám chce, pretože nekladie nijaký odpor. Podobne ako so stromom, ktorý je opakovane presadený, nikdy neprinesie úrodu, tak je to aj s lenivým človekom. Svoju lenivosť totiž rád zakrýva častou zmenou miesta. Je totiž podstatne zameraný na veci príjemné a nie užitočné.

Evagrius pozoruje, ako je potrebná istá stabilita na to, aby človek sám seba dobre poznal a aby pravdivo vnímal okolie. Ako príklad používa obyčajný

pohár so zakalenou vodou. Na to, aby sa drobné nečistoty usadili na dne pohára a takto sa voda stala priezračnou, musí stať na jednom mieste. Podobne je potrebná aj istá stabilita miesta pre človeka, ktorý si chce usporiadať svoje vlastné vnútro. Nie náhodou sa duchovné cvičenia začínajú mlčaním na stabilnom mieste, kde sa má človek možnosť v pokoji zahľadieť do svojho vlastného vnútra.

Evagrius vtipne pojmenáva, že tak ako zoslabnutý a chorý človek nie je schopný uniesť ľahký batoh, podobne aj lenivý človek nie je schopný plniť Božiu vôľu. Preto lenivému človeku radí, aby sa učil vytrvalosti, pozornosti a bázni Božej. Pri každej práci by si mal stanoviť istú mieru a neopustiť ju skôr, než ju nedokončí. Má sa vytrvalo modliť a duch lenivosti podľa Evagria celkom isto zmizne.

SMÚTOK

Sv. Ján Kassian často spája lenivosť so smútkom a s tým, že sa k nej ľahko priďruží záujem o lacné kuriozity, „pikošky“ a nedostatok disciplíny. Aj preto sa v rôznych kresťanských komunitách vždy dbalo na správne využívanie času. Práca totiž nie je len prostriedok na

>>>

nadobúdanie materiálnych hodnôt, ale aj prostriedok na duchovný rast. Ved' aj prácou máme účasť na Božom stvôrilielskom diele.

Prácou sa totiž približujeme k samotnému Ježišovi Kristovi, ktorý hovorí: „Môj otec pracuje, i ja pracujem“ (pov. Jn 5, 17).

Okrem tejto účasti môže mať práca aj úchinok istej ochrany proti nepriateľovi našej duše. Ved' nie náhodou naša ľudová múdrost' hovorí, že „*záhaľka je poduška hriechu*“. Sv. Ján Kassian dokonca dodáva, že pracujúceho človeka napáda iba jeden démon, ale na lenivca útočia celé desiatky.

PÝCHA

Ďalšou oblasťou, na ktorú upozorňujú obaja spomínaní autori, je povýsenec-tvo a pocit nadradenosťi. Obaja mnísi hovoria, že je to nerozumná väšeň, ktorá sa veľmi ľahko zmieša s každým do-konalejším dielom a okamžite ho anu-luje. Všetky čnosti sa v jej prítomnosti stanú také neviditeľné a bezvýznamné, ako sú písmaná napísané do vody. Po-dobne, ako popínavé rastliny obopínajú celý strom, rastú spolu s ním, aby ho nakoniec udusili, tak je to aj s namys-lenosťou a pýchou. Obe vedia zadusit', zničiť a znehodnotiť všetko dobré.

Každá čnosť, ktorá podľa Evagria príde do kontaktu s nadradenosťou, okamžite stráca svoju hodnotu podobne, ako je to so zrelým hroznom, ktoré padne na zem a poškodí sa. Aj modlitba povýšeného človeka stráca na hodnote. Tak, ako kamienky vyhadzované smerom k nebu gravitácia opäť vráti na zem, podobne je to aj s modlitbou človeka, ktorý sa chce páčiť ľuďom. K Bohu sa nedostane, ale zostane na zemi.

Nadradenosť sa dokáže infiltrovať do všetkých čností a je nenapadne ukrytá aj v niektorých charitatívnych, ba dokonca duchovných aktivitách.

Opakom povýšenectva je skromnosť. Na jej vyjadrenie Evagrius používa niekoľko obrazov z prírody. Všíma si, ako sa plný klas kloní k zemi, a poznameňáva, že pokora takto usmerňuje mysel' človeka k Bohu. Na ochranu ovocných stromov sa už oddávna používali palice, ktoré podopierali konáre plné ovočia. Aj tento obraz si prepožičiava na to, aby vyjadril bázeň Božiu, ktorá podopiera každú čnosť.

Reč pokorného človeka je ako liek pre dušu, no reč pyšného je preplnená aroganciou. Sv. Ján Kassian si vsíma, ako tento duch nadradenosť napáda osoby pôsobiace v duchovnej oblasti, a tak odporúča nad ním bdeť a strážiť si zdravý postoj pokory.

HNEV

Ako ďalšiu radu obaja autori odporúčajú eliminovať hnev. Ten podľa Evagria úplne zaslepuje človeka a často ho Oberá o zdravý rozum.

Aj na analýzu hnevu Evagrius používa niekoľko prirovnáv z prírody. Hovorí, že tak, ako oblak zvyšuje tlak v ovzduší a prináša ťažkú atmosféru, tak aj hnev zaťažuje srdce človeka. A tak, ako oblak zatieňuje lúče slnka, tak aj hnev zatemňuje zdravý rozum človeka. Je takmer úplne nemožná účinná modlitba človeka, ktorý sa hnevá. Na to, aby sa mysel' priblížila k Bohu, potrebuje vnútorný pokoj podobne, ako ryby potrebujú pokojnú vodu.

Hnev je nielen v priamom protiklade s modlitbou, ale podľa Evagria úplne znemožňuje správne rozhodovanie. Aj sv. Ignáci o mnoho storočí neskôr konštatuje, že človek sa v stave vnútorného

nepokoja a hnevu vždy rozhodne zle. Je to jednoducho preto, lebo sa rozhoduje pod vplyvom zlého ducha, ktorému sa hnevom otvára.

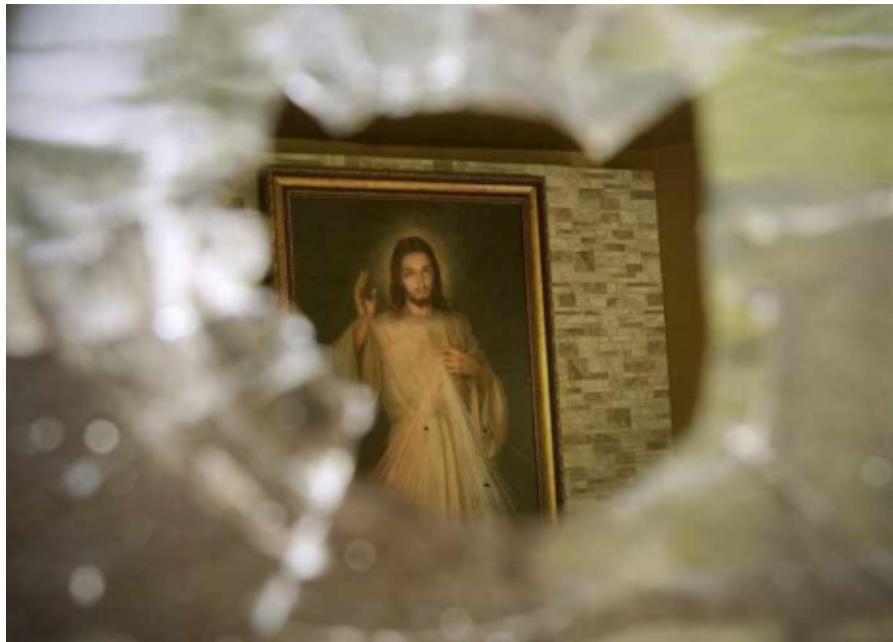
Sv. Ján Kassian ustavične zdôrazňuje niečo, čo by sme v súčasnosti nazvali psychohygienou človeka. Na to, aby zdôraznil potrebu každodenného odpusťenia na konci dňa, využíva vetu zo *Sväteho písma*: „*Slnko nech nezypadá nad vaším hnevom a nedávajte príležitosť diablovej*“ (Ef 4, 26). Je prekvapený, ako práve myšlienky hnevu deformujú vnútro človeka aj počas spánku.

Nech nás rady Evagria Pontica a sv. Jána Kassíana sprevádzajú aj zvyškom pôstneho obdobia, aby sme takto pravili naše srdce na prežívanie radosti z Kristovho zmŕtvychvstania.

PETER DUFKA, SJ
(Snímky: Pixabay)

Tri tradičné rozmery pôstneho obdobia sú modlitba, pôst a pokánie

Návrat srdca k Bohu

Podľa pápeža sv. Jána Pavla II. je pôstny čas „výsadné obdobie, aby sme sa obrátili ku Kristovi“. Arcibiskup talianskej Arcidiecézy Chieti-Vasto Mons. BRUNO FORTE sa zamýšľa nad tým, ako prežiť pôstne obdobie v kontexte súčasnosti.

Ked' vstúpime do „výsadného obdobia pôstneho času“, ako pomenoval túto časť liturgického roka sv. Ján Pavol II., pôstna cesta sa tak stane vhodnou príležitosťou, aby sme úprimne a pravdivo preverovali samých seba, aby sme si dali do poriadku svoj život a svoje vzťahy k druhým a k Bohu. „Je to však náročná cesta, ktorá nás má urobiť ochotnými počúvať Božie slovo,“ zdôraznil poľský pápež.

KONVERZIA

V podstate sa od tých čias nič nezmenilo. Aj v súčasnosti treba vnímať pôstne obdobie ako cestu hlbokého návratu srdca k Bohu. Pred medzinárodnými scenármi konfliktov a násilia treba ešte väčšmi ako inokedy objaviť cestu pokoja ako cestu dialógu a spravodlivosti.

Ale tomuto predchádza konverzia srdca každého z nás. A pred touto sekularizovanou spoločnosťou Západu treba väčšmi ako inokedy objaviť horizonty zmyslu a nádeje. Tú nám môže dať iba živý Boh so svojím zasľúbením. Preto je v súčasnosti väčšmi ako inokedy po-

trebné – a to v kontexte sociálnom, tak aj v kontexte medzinárodnom – vrátiť sa k Bohu nasledovaním Krista, ktorý je cesta, pravda a život.

Stále platí, že tromi tradičnými rozmernimi pôstneho obdobia sú modlitba, pôst a pokánie. Čo však znamená dobré sa modliť?

MODLITBA

Predovšetkým si treba poriadne uvedomiť, že kresťan sa nemodlí k nejakému abstraktnému, vzdialému bohu. Kresťan sa modlí k Bohu, ako nás to oddávania učí liturgia – v Duchu Svätom skrze Krista ideme k Otcovi. Modliť sa pre kresťana znamená nechať sa milovať Otcom; stísiť sa a načúvať vo vnútornom sústredení. Znamená to tiež prienie nebeskému Otcovi všetko to, čo sme, naše očakávania, naše nádeje. Znamená to žiť modlitbu ako obeť chvály. A znamená to otvoriť sa vanutiu Duha, ktorý robí nové všetky veci, a zároveň sa zjednotiť s Bohom a otvoriť sa slobodne jeho prekvapeniam.

Celkovo vzaté – modlitba k Trojici je tá, ktorú musíme stále, znova a znovu objavovať, aby nás život bol zako-

renený v tajomstve, aby to bol život bohatý na kontemplatívny rozmer, a práve preto hlboko prítomný v dejinách ľudí.

PÔST

Ruka v ruke s modlitbou ide pôst so svojím hlbokým významom. Vo veľkej duchovnej tradícii má pôst eschatologický zmysel, ako keď sa očakáva významný okamih, okamih slávnosti. Je to akoby sa fyzická potreba jedla stala sekundárnu, pretože sme už živení touto túžbou a týmto očakávaním. Takto sa pôst vo veľkej kresťanskej tradícii stáva predovšetkým znamením očakávania Pána, ktorý prichádza so svojimi prekvapeniami, a otvorením srdca, keď sa treba zbavit všetkého, čo prekáža daru Pánovho príchodu.

Pôst v pôstnom období znamená byť pútnikom k veľkému daru Veľkej noci. A preto je veľmi dôležité znova objaviť potrebu a želanie Boha ako hlbokú dušu našej existencie. Znamená to vyprázdníť sa zo seba samých a naplniť sa Bohom.

Myslím si, ba som presvedčený, že je potrebné znova objaviť hodnotu obeť, stačia malé obeť, gestá lásky, snáď pokorné, skryté, ale autentické, ktoré ľa niečo stoja, ktoré sú robené na chválu Boha a pre niekoho, kto trpí, kto ich potrebuje. Ide o gestá, ktoré by sa mali robiť v duchu solidarity srdca a modlitby, a ktoré by boli zároveň ľudskými gestami spravodlivosti a pokoja.

LÁSKA

Bez obeť nie je láska. Ale toto platí aj opačne – bez lásky by obeta bola len vonkajším donútením alebo nepochopeným krokom. Obeta je ponuka lásky.

A najmä v tomto procese, v tomto objavovaní a napĺňaní lásky nesmieme zabudnúť na veľký príklad, ktorý nám dal Ježiš. Boh tak miloval svet, že „*vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás všetkých*“. Ako správne usudzoval Origenes, táto veta sv. Pavla v *Liste Rimanom* (8, 32) pripomína obeť na vrchu Moria, Abrahámovu obeť, ktorú ponúka Bohu Izáka, ktorého tak hlboko miloval.

A tak teda Otec obetoval Syna, ktorého hlboko miloval, pre lásku k nám, a každý z nás je povolený obetovať Bohu niečo zo seba pre lásku k nemu, aby Boh kraľoval v našom živote a toto urobilo náš život pravdivejším, krajším a hodným žitia.

*Mons. BRUNO FORTE
(Snímka: Pixabay)*

Starobylá rímska liturgia vypracovala v pôstnych zastaveniach jedinečný zemepis viery

Od štácií k štácií

Tradične v stredu v siedmom týždni pred Veľkou nocou (medzi 4. februárom a 11. marcom) sa v podvečer o 16.30 h na rímskom vrchu Aventín začína slávnostný vstup do Veľkého pôstu. Na čele s pápežom sa vydá kajúcna procesia z Kostola sv. Anzelma do nedalekej Baziliky sv. Sabíny, kde sa koná eucharistická liturgia spojená s udelením popolca.

V roku 2007 pri liturgii Popolcovej stredy v Bazilike sv. Sabíny pápež Benedikt XVI. prišiel jednu prastarú rímsku tradíciu, ktorá sa z nových misálov vytratila – ide o tzv. statia, čiže zastavenia: „*Tu v Ríme vychádza na Popolcovú stredu kajúcna procesia od Kostola sv. Anzelma a končí sa v Bazilike sv. Sabíny, kde sa koná prvé pôstne zastavenie. V tejto súvislosti je zaujímavé pripomenúť, že starobylá rímska liturgia vypracovala v týchto pôstnych zastaveniach jedinečný zemepis viery, vychádzajúc z myšlienky, že s príchodom apoštолов Petra a Pavla a zničením chrámu bol Jeruzalem prenesený do Ríma. Kresťanský Rím bol poňatý ako rekonštrukcia Jeruzalema Ježišových čias vnútri mestských hradieb Ríma. Tento nový vnútorný a*

duchovný zemepis, vpísaný do tradície kostolov pôstnych zastavení, nie je len obyčajnou pripomienkou minulosti, ani prázdnou schopnosťou predvídať budúcnosť. Naopak, má za cieľ pomôcť veriacim prechádzať vnútornou cestou, cestou konverzie a zmierenia a dôjsť k sláve nebeského Jeruzalema, kde prebýva Boh.“

Takto Svätý Otec vysvetľoval rímsku tradíciu kostolov tzv. pôstnych zastavení, ktorú tvoria niektoré vybrané baziliky a kostoly mesta Rím.

OKOLO BISKUPA

Termín *statio*, ľudovo *štácia*, čiže *zastavenie*, je prevzatý z rímskeho vojenského slovníka, kde *statio* znamenalo držanie stráže či strážnu hliadku. Cirkely si tento termín osvojila v duchov-

nom zmysle na vyjadrenie povinnosti kresťanov s bdelosťou a usilovnosťou sa venovať obráteniu a modlitbe.

V prípade cirkevného ponímania *štácie, zastavenia*, však nejde o zastavenie krízovej cesty, ako sa to na prvý pohľad ponúka. Kto bude hľadať ďalej, narazi na termín v turistickom sprievodcovi, kde sa hovorí o „*stacionálnych chrámoch*“, teda o miestach, kde sa tieto zastavenia počas veľkých sviatkov a pôstu konali. O čo tu ide?

Pôvod stacionálnych liturgií siaha do prvých kresťanských storočí. V časoch, keď sa spoločenstvo kresťanov schádzalo po domoch a podoba liturgického priestoru sa ešte len utvárala, bolo miest a príležitostí zhromaždiť sa okolo biskupa nemnoho. Ale ako už sv. Ignácius Antiochijský napísal v svojom *Liste do Smyrny* na konci prvého storočia „*ubi episcopus, ibi Ecclesia*“, čiže „*kde je biskup, tam je Cirkel*“, bolo dôležité toto spoločenstvo Cirkvi tiež viditeľne vyjadrovať. V Ríme sa to dialo práve pri liturgických slávnostiah, ktorým predsedal tunajšie biskup, teda pápež.

Veriaci sa zhromažďovali na stacionálne bohoslužby, teda na zastavenia na miestach, kde položili život kresťanskí prvomučedníci alebo kde sa uchovávali ich relikvie. Liturgii predchádzala procesia so spevom litánií, ktorá vychádzala z iného nedalekého kostola. Poradie rímskych *štácií*, ktoré napodobňovali jeruzalemský vzor, prechádzalo tisícročným vývojom, ale jeho prvá etapa, teda pôvod z Baziliky sv. Anzelma do Baziliky sv. Sabíny na avenínskom vrchu, je dokumentovaná už v druhej polovici 5. storočia.

STACIONÁLNE CHRÁMY

Už v 4. a 5. storočí sa pápežské liturgie slávili v novovybudovaných chrámoch – v Bazilike sv. Jana v Lateráne, v Bazilike sv. Petra vo Vatikáne, v Bazilike sv. Pavla za hradbami nad pravdepodobným hrobom apoštola Pavla, v Bazilike Panny Márie Snežnej (Santa Maria Maggiore) na Eskvilíne, v Bazilike sv. Kríza v Jeruzaleme na mieste paláca Konštantínej matky cisárovnej Heleny, a ďalej v Bazilike sv. Vavrinca za hradbami vybudovanej nad hrobom rímskeho ranokresťanského mučeníka diakona Vavrinca, a v tzv. Basilica apostolorum, ako sa vtedy nazýval chrám nad katakombami – Bazilika sv. Šebastiána za hradbami, pretiazže v nôm v časoch prenasledovania prvých kresťanov našli útočisko ostatky sv. Petra a sv. Pavla.

»»

K týmto hlavným rímskym bazilikám postupom času pribúdali ďalšie kostoly, neraz spojené s pamiatkou na významných svedkov viery, až napokon dosiahli počet 45. Posledné dva z nich, Baziliku sv. Agáty a Kostol Santa Maria Nova, známejší pod súčasným patrocíniom ako Bazilika sv. Františka Rímskej na Forum Romanum, pripočítal v roku 1934 do zoznamu stacionálnych chrámov pápež Pius XI.

NEZMENENÁ TRADÍCIA

Tu sa asi natíka otázka: Prečo sa týmto slávnostiam hovorilo práve „*statio*“, zastavenie?

V určené dni sa totiž vydávali k miestu stacionálnej liturgie vždy dve procesie. Jednu tvorili rímski kresťania, ktorí sa predtým zišli na dohovorenom mieste, a druhú vytváral pápež s klérom, pričom hlava Cirkvi sa vydávala na cestu zo svojho paláca v Lateráne. Stacionálny chrám sa teda skutočne stal miestom stretnutia, miestom, kde sa oba sprievody stretli a zastavili, aby mohli sláviť spoločnú bohoslužbu.

Táto tradícia sa zachovala v nezmenej podobe na Popolcovú stredu. Procesia veriacich sa schádzala v Bazilike sv. Anzelma a putovala do asi 700 metrov vzdialenej Baziliky sv. Sabíny, kde sa stretla s pápežským sprievodom.

V najranejšej podobe pôstnych procesií maloštátut stacionálny chrám asi 25 kostolov. Presnejšie povedané, *statio* sa nedefinovalo len ako budova kostola, ale aj pozostatky mučeníka v tom-ktorom chráme. Napríklad namiesto „*statio* v Bazilike sv. Anastázie“ sa táto štácia, toto zastavenie považovalo za „samotnú sv. Anastáziu“.

V 6. storočí pápež sv. Gregor Veľký upravil klasický poriadok štácií a potvrdil tradíciu, že slávnostnejšie sviatky liturgického roka by sa mali vyznačovať štandardnými postupmi – zhromaždenie v „sexe“ (*hora sexta*), teda v šiestej hodine dňa, čo predstavuje poludnie, potom nasleduje procesia k štácií, kde je slávenie eucharistickej liturgie, a celá slávnosť sa končí vešperami.

NIELEN V PÔSTE

Prax udržiavania štácií pokračovala aj po pôstnom období – vo veľkonočnom čase. Veľkonočné zastavenia sa zostavili v poradí podľa dôležitosti, teda od Baziliky svätého Jána v Lateráne, ktorá je „*Matka a hlava všetkých kostolov mesta a sveta*“ a jej oficiálny názov je Arcibazilika Najsvätejšieho Spasiteľa a svätých Jána Krstiteľa a Jána E抗衡istu v Lateráne (všeobecne sa za duhovné centrum Katolíckej cirkvi po-

važuje Bazilika sv. Petra, Lateránska bazilika je však hierarchicky najvyššie postaveným chrámom katolíkov). Tu sa začína na veľkonočnú vigíliu. Veľkonočný deň pripadol na *statio*, zastavenie v Bazilike Panny Márie Snežnej a nasledujúce tri dni nasledovali štácie v Bazilikách sv. Petra, sv. Pavla za hradbami a v Bazilike sv. Vavrinca za hradbami.

Stacionálne liturgie v Ríme sa časom začali postupne vytrácať. Počnúc gregoriánskymi reformami v 11. storočí sa začal klášť väčší dôraz na pápeža a pápežské liturgické slávnosti sa začali sláviť skôr v súkromí ako medzi obyvateľmi mesta. Stacionálne bohoslužby úplne prestali počas avignonského zajatia (1309 – 1378), hoci sa stále spomínali v Rímskom misáli.

Po Lateránskej zmluve z roku 1929 pápeži Pius XI. a ct. Pius XII. povzbudzovali veriacich na obnovenie starobynej tradícií, pričom aj zaviedli možnosť získania odpustkov pri návšteve stacionálnych chrámov počas pôstneho obdobia a Veľkej noci. Pápež sv. Ján XXIII. sa stal prvým pápežom v moderných časoch, ktorý slávil pobožnosti Popolcovej stredy v Bazilike sv. Sabíny.

ŠTYRI HLAVNÉ BAZILIKY

Popri stacionálnych chrámov je známy aj dlhodobý rímsky zvyk navštevovať štyri hlavné baziliky a tri najdôležitejšie baziliky – Baziliku sv. Vavrinca za hradbami, sv. Kríza v Jeruzaleme a Svätynu Panny Márie Božskej lásky (Sanctuario della Madonna del Divino Amore). Ide o putovanie po *Siedmich pútnických kostoloch Ríma*. Tradične sa to

deje v stredu Svätého týždňa. V rámci tohto putovania je možné získať odpustky.

Podľa *Enchiridion indulgentiarum* (*Príručka modlitieb s odpustkami*) z roku 1968 potvrzuje čiastočné odpustky tým, ktorí v deň *statio* navštívia daný chrám, a plnomocné odpustky tým, ktorí sa na uvedenom mieste zúčastnia na liturgii. Zoznam pôstnych *statio* sice nenájdete v misáli, ale vďaka obnovenému záujmu o dobré tradície je dostupný na oficiálnych vatikánskych stránkach.

„Tradícia kostolov pôstnych zastavení nie je obyčajnou pripomienkou minulosti, ani prázdnu schopnosťou predvídať budúcnosť. Naopak, má za cieľ pomôcť veriacim prechádzať vnútornou cestou, cestou konverzie a zmierenia a dôjsť k sláve nebeského Jeruzalema, kde prebýva Boh.“ zhrnul význam stacionálnych chrámov a bohoslužieb v nich pápež Benedikt XVI.

Aj tento rok sa na Popolcovú stredu pápež František zúčastnil na tradičnej procesii z Baziliky sv. Anzelma do Baziliky sv. Sabíny, v ktorej potom slúžil sv. omšu. V rámci obradov udelil popolec kardinálom, ako aj niekoľkým kňazom, rehoľníkom a veriacim. Pápežovi urobil na čelo kríž z popola na znak pokánia už tradične emeritný prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov kardinál Jozef Tomko. Túto poctu získal slovenský kardinál preto, lebo jeho titulárnym chrámom je práve starobylá Bazilika sv. Sabíny na Aventínskom pahorku.

-pl-
(Snímka: CNS)

Ochrana života je základné ľudské právo, ktoré nemôže byť len agendou veriacich

Treba zmeniť myslenie

Pred skoro dvadsiatimi rokmi ste sa začali angažovať v téme ochrany života. Spolu s Annou Verešovou ste založili prvý dom pre tehotné ženy a ženy ohrozené násilím. Zmenila sa za tie roky situácia v tejto problematike?

Áno, zmenila sa. Zmenilo sa správanie ľudí a zmenila sa aj legislatíva. Napríklad možnosť pre ženy využiť utajený pôrod prišla až o šesť rokov neskôr. Aj téma násilia na ženách bola pred dvadsiatimi rokmi odbornou a laickou verejnosťou vnímaná iba okrajovo. Čo sa týka správania ľudí, tu nastali tiež významné zmeny. Počet narodených detí sa od roku 1998 do roku 2018 v podstate nezmenil, mnohí ukazovatele majú klesajúci trend, iné, žiaľ, stúpajúci. Klesol počet umelo ukončených tehotenstiev či používanie antikoncepcie na predpis, zato bývalne vzrástol počet detí narodených mimo manželstvo.

Vidíte aj posun v téme ochrany počatých detí?

Pred tými dvadsiatimi rokmi sa sem-tam v televízii objavili diskusie o tom, kedy je potrat pre ženy akož v poriadku. V diskusiach ani náznakom nebolo spochybňované obdobie 12 týždňov na vykonanie umelého potratu. A to si dovolili verejne hovoriť lekári. Ochrancovia práva na život od počatia boli zo-smiešňovaní. V súčasnosti si už zástancovia umelých potratov nedovolia tak

Zakladateľka neziskovej organizácie Áno pre život a predsedníčka Fóra života MARCELA DOBEŠOVÁ (na snímke) miluje život – od jeho úplného počiatku až po jeho prirodzený koniec. Potvrdila to aj v exkluzívnom rozhovore pre časopis VOX.

sebavedomo vystupovať. Všetci sa zhodujeme v tom, že interrupcia je pre ženu zlým riešením. Ale celospoločenská diskusia – keď je vôbec s kým diskutovať – sa posúva do roviny základných ľudských práv a slobôd – právo na život (pro-life) a právo osobnej slobody (pro-choice). Je isté, že tieto názorové skupiny prienik nenájdú, ale to neznamená, že máme prestať diskutovať.

Ďalší posun v téme ochrany počatých detí vnímam aj cez neplodnosť. Zdá sa, že mať dieťa je v súčasnosti skutočným

darom. Mnohé páry deti mat' nemôžu. Umelé potraty súce klesajú, ale stúpajú spontánne a iné potraty. O jednu tretinu sa znížili počty žien používajúce antikoncepciu na predpis. Na druhej strane sa zvyšuje počet predanej nádzovej antikoncepcie tzv. tabletky po, ktorú si bez lekárskeho predpisu bez problémov kúpia mladistvé dievčatá. Každý lekár vám však povie, že tabletka nemá byť náhradou za bežnú antikoncepciu a odporúča sa maximálne dvakrát do roka. Regulácia by v tomto prípade mala byť aspoň u mladistvých dievčat do 16 rokov. Je tu mnoho otázok, ktoré akoby kompetentní nechceli otvárať pred verejnoscou.

V minulom roku boli v slovenskom parlamente predkladané návrhy od

UDALOSŤ	1998	2001	2008	2018
Manželstvá				
uzavreté	27 494	23 795	28 293	31 177
rozvedené	9 312	9 817	12 675	9 560
k uzavretým manželstvám (%)	33,87	41,26	44,80	30,66
Živonarodení	57 582	51 136	57 360	57 639
mimo manželstva	8 600	10 105	17 287	23 052
k narodeným mimo manželstva (%)	14,94	19,76	30,14	39,99
počet ukončených tehotenstiev (narodené + + potratené deti umelo a spontánne)	84 521	74 135	76 038	69 639
Potraty				
umelé	21 109	18 026	13 394	4 885
spontánne a iné	-	4 766	5 058	9 039
spolu	21 109	22 792	18 452	13 924
umelé potraty k celkovému počtu potratov (%)	100	79,09	72,59	35,08
spontánne a iné potraty k celkovému počtu potratov (%)	0,00	20,91	27,41	64,92
umelé potraty na počet ukončených tehotenstiev (%)	24,97	24,32	17,61	7,01
Antikoncepcia (k 31. 12.)				
počet žien	282 281	340 195	396 872	190 735
ženy vo fertilnom veku	19,20	22,90	27	14,50

>>>

viacerých opozičných poslancov a politických strán na sprísnenie interrupčného zákona. Viacerí pro-life aktivisti podporovali tieto čiastočné zmeny na zlepšenie ochrany nenarodených detí.

Viacerí opoziční poslanci predkladali zákony na sprísnenie umelých potratov žien, hoci vedeli, že nemajú v parlamente väčšinovú podporu. Na konci volebného obdobia predložila prvý raz návrh na zvýšenie ochrany života počatých detí aj vládna strana. Bolo to však veľmi rozpačité, ani samotné predkladateľky návrhu akoby nemali istotu vo svojich návrhoch, nevedeli si ho obhájiť, preto návrh viackrát priamo počas rokovania pozmenili. Ani tento návrh nakoniec v parlamente neprešiel. Keby skutočne chceli títo politici dosiahnuť obmedzenie potratov, neboli by v parlamente predložili päť noviel zákona, ale len jeden. Ochrana ľudského života sa nemôže zmeniť na preteky politikov, pretože to téme väčšmi škodi, ako jej pomáha.

Robili ste aj aktívny lobbing smerom k politikom?

Úlohou pro-life aktivistov je podporovať rôznymi formami každý legislatívny návrh na zmenu zákona o umelých potratoch, aby bol dobre pripravený, odkonzultovaný s odborníkmi z terénu a politicky vyrokovany, aby mal reálneho šanca prejsť.

Osobne som presvedčená, že Slovensko potrebuje nový zákon na ochranu ľudského života a jeho dôstojnosti. Starý socialistický zákon o umelom prerušení tehotenstva z roku 1986 sa reparať nedá. Minimálne je potrebný nový zákon o umelom ukončení tehotenstva.

Očakávate od nového zákona zníženie počtu interrupcií?

Legislatívne obmedzenie umelého ukončenia tehotenstva zníži nejaké percento v počtoch umelých potratov. V súčasnosti je však situácia taká, že keď sa niekoľko rozhodne pre potrat, tak si nájdzie spôsob, ako sa k nemu dostat. Teraz sú sofistikované nástroje na usmrtenie ľudského plodu a človeka. Keď teda chceme znížiť počet potratov v spoločnosti, je potrebné zmeniť myslenie a postoj ľudí. Ochrana života a jeho dôstojnosť je základné ľudské právo, ktoré nemôže byť len agendou veriacich. Táto vážna téma nás presahuje, je úzko spojená s ochranou života na našej planéte. Preto sa musíme spojiť. Na jednej strane sú tu globálne ohrozenia života na Zemi, na druhej strane prevratné objavy v biotechnológiách otvárajú netušené

ohrozenia ľudského života. Čoraz viac ľudí, ani o tom nevediac, žije len pre seba, teraz a tu. Oddelil sa sex od lásky a plodenia, ktorý nutne potrebuje produkty nových biotechnológií, ako sú antikoncepcia, umelé oplodnenie, surogátne matky. Na tom profituje biznis v sexpriemysle, vo farmáciu a v zdravotníctve. Toto všetko predstavuje nové nároky na etiku a na ochranu ľudského života, ľudskej dôstojnosti.

Tento rok sa opäť koná kampaň *Deň počatého dieťaťa*, v ktorej sa usilujete upozorniť verejnosť o práve na život pre počaté deti. Bude kvôli koronavírusu tohtoročná kampaň špecifická?

Kampaň sme prispôsobili vzniknutej situácii. Zrušili sme všetky koncerty Za život, ktoré boli naplánované v Bratislave, v Pezinku, Banskej Bystrici a v Žiline, 22. ročník medzinárodnej konferencie Vyber si život spojenú s odovzdávaním Ceny Antona Neuwirtha presúvame na jeseň. Biele stužky a letáky nebudem rozdať na uliciach či pred kostolmi, plagáty ku kampani však budú na výveskách na verejných miestach. Chceme však zviditeľniť neviditeľných, čiže počatých ľudí. Preto v týždni od 23. do 29. marca prichádzame s inými aktivitami, ako napríklad urobiť si udalosť v rodine, porozprávať sa s deťmi o ochrane života, zahrať si edukatívnu hru Neviditeľný človek, dať si na profilovú fotografiu na FB bielu stužku alebo pripnúť si virtuálnu bielu stužku na odev. Všetky ďalšie potrebné informácie sú na našej stránke www.25marec.sk, na Facebooku a na Instagrame.

Vyrastá nám nová generácia mladých ľudí. V médiach sa prednedávnom riešila kauza, ked' si mladá lekárnička uplatňovala výhradu vo svedomí. Zdá sa, že je to aktuálna téma...

Táto téma je aktuálna nielen u nás, ale aj vo svete. Netyka sa len mladých ľudí. „Sloboda jedného človeka sa končí tam, kde sa začína sloboda druhého,“ hovorí známy výrok, ktorý aplikovala mladá lekárnička v košickej lekárni. Podľa etického kódexu zdravotnícky pracovník má právo na uplatnenie výhrady vo svedomí. Podľa kódexu nemožno od zdravotníckeho pracovníka vyžadovať taký výkon alebo spoluúčasť na nom, ktorý odporuje jeho svedomiu. Mnohí zdravotníci sa však boja uplatniť toto právo. Mnoho ráz ostávajú osamotení, nevedia, s kym konzultovať prípadný odborný problém týkajúci sa bioetiky.

S kým konkrétnie by mohli konzultovať?

Napríklad pri Konferencii biskupov Slovenska pracuje bioetická subkomisia, ktorej členovia sú špičkoví experti na túto tému. V minulom roku vzniklo aj združenie Lekárnični za život, ktoré zastupuje zamestnancov lekárni uplatňujúcich si výhradu vo svedomí. Fórum života v rámci kampane 25. marec – Deň počatého dieťaťa pripravovalo konferenciu Vyber si život na tému Farmácia a ochrana života, kde sme chceli otvoriť problém aj chemických potratov a výhradu vo svedomí. Konferenciou kvôli vzniknutej situácii presúvame na jeseň. Stále vnímam, že v občianskej spoločnosti sa o tejto téme nehovorí. A keď áno, tak sú to len katolícke

>>>

kruhy. Sekulárne média majú záujem len o senzáciu.

Prečo Fórum života žiada Vládu Slovenskej republiky, aby do poradných orgánov Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť bol doplnený Výbor pre slobodu náboženstva alebo presvedčenia?

Práve kvôli rastúcim útokom na náboženskú slobodu, či slobodu myslenia a svedomia. V zmysle Ústavy SR, *Medzinárodného paktu o občianskych a politických правach, Európskeho dohovoru na ochranu ľudských práv a Charty základných práv EÚ* má každý právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva. Vláda by preto mala osobitnú pozornosť venovať násiliu v spoločnosti a biznisu s ľudským životom, ktorý má už aj svoje pomenovanie – *posthumanizmus* a „*transhumanizmus*“. Fórum života žiada aj novú vládu, aby Výbor pre ochranu ľudského života a ľudskej dôstojnosti pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť participatívne riešil a navrhoval aktuálne nároky na etiku a na ochranu ľudského života, ľudskej dôstojnosti.

V spoločnosti rezonuje téma *Istanbulského dohovoru*. Fórum života bolo prvé, čo upozorňovalo na túto medzinárodnú zmluvu. Zdá sa, že sa okolo nej však spravila veľká hystéria.

Fórum života sa venuje tejto zmluve už od roku 2013. A chcem tiež pripomínať, že organizácia Áno pre život už od roku 1998 ako jedna z prvých poskytvala obetiam domáceho násilia bezpečné ubytovanie a poradenstvo.

Nijaká medzinárodná zmluva nevyvolala toľko kontroverzie v krajinách EÚ ako *Dohovor Rady Európy o prevencii a boji proti násiliu páchanému na ženách a domácomu násiliu*, ktorý je vo verejnosti známy pod názvom *Istanbulský dohovor*. Tlak na jeho prijatie v národných parlamentoch bol a stále je obrovský. Dohovor však od začiatku polarizuje spoločnosti a rozdeľuje občanov aj odborníkov, a to nielen u nás. Napríklad v Česku sa do diskusie zapojila aj česká advokátska komora, ktorá vyjadriala obavy, že prijatie dohovoru môže viest' až k prelomeniu mlčanlivosti, ktorou sú advokáti viazaní voči klientom.

My sme si dali urobiť právnu analýzu. Podľa nej najväznejšimi výhradami sú nejednoznačnosť pojmu *rod*, zahovanie do rodičovských práv v otázke vzdelávania a vytvorenie nejedno-

dnoznačného monitorovacieho mechanizmu GREVIO.

Zástancovia *Istanbulského dohovoru* sa odvolávajú na základný cieľ dohovoru, ktorým je „*vytvorenie Európy bez násilia na ženách a domáceho násilia*“, ako keby sa po prijatí dohovoru malo domáce násilie automaticky skončiť, či minimálne rádovo znížiť...

Máte úplnú pravdu. Odstraňovanie násilia na ženách a v rodinách nestojí na prijatí *Istanbulského dohovoru*. Konkrétnie pomáhať, dôsledne dodržiavať legislatívu a robiť osvetu a prevenciu môžeme aj teraz. Máme prijatý zákon o obetiach trestných činov, v ktorom máme definované obzvlášť zraniteľné obete, ktorým sa musia poskytnúť adekvátnie odborné služby. Chcem tiež pripomínať, že Slovensko je stále viazané medzinárodnou zmluvou o ochrane žien, a to konkrétnie *Dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien*.

Tento rok sa vo Fóre života koní velmi zaujímavý projekt *Medzigeneračná solidarita a ochrana ľudskej dôstojnosti*. Čo je, resp. bolo cieľom projektu?

Spomínaný projekt sme začali realizovať v júni 2018. Jeho cieľom je spájať tých, ktorí chcú, vedia a potrebujú poradiť, pomôcť a vzdelávať sa. V každom kraji Slovenska chceme pomôcť stabilizovať centrá pre rodinu, v ktorých by Fórum života mohlo byť bližšie k ľuďom, a tak mohol napĺňať svoje posланie.

Výstupom projektu bude nástroj pre ľudí prvého kontaktu, ktorími sú najmä kňazi, učitelia, ľudia zo spoločenstiev, z úradov a pomáhajúce organizácie vo forme funkčného portálu. Na portáli bude dostupná databáza existujúcich kontaktných miest (centier pre rodinu), ktoré budú viazané na osem regiónov. Portál bude tiež obsahovať mapu a databázu organizácií, ktoré riešia závislosti (drogy, alkoholizmus, gamblérstvo...), bezdomovcov, manželské krízy, obete trestných činov vrátane obetí domáceho, dopravných nehôd, priemyselných a prírodných katastrof, ďalšie životné situácie žien, matiek a ich detí, zdravotné postihnutie, starých a chorých, ale aj umierajúcich ľudí, pracovné príležitosti pre sociálne vylúčené skupiny, poruchy správania a podobne. Prirodzene, že tam budú aj mapy a databázy odborníkov a špecialistov v oblasti prevencie, poradenstva a konkrétnej pomoci v bežných a krízových situáciách jednotlivca a členov rodín, ako aj mapa a databáza dobrovoľníckych centier, dobrovoľníkov.

Aké sú ďalšie plány Fóra života?

Žijeme v časoch, kde sa neuveriteľne využíva taktika boja a zabija sa s nenávistou. Prostredníctvom aktivít Fóra života chceme priniesť malú nádej, že na všetky ohrozenia, ktoré na nás číhajú, vieme spoločne hľadať riešenia, podeliť sa s bolestami a znásobovať radosť. Týka sa to života na začiatku, v priebehu a na konci života.

PREVENTÍVNE OPATRENIA

Fóra života pre kampaň
Deň počatého dieťaťa

25. marec
**DEŇ POČATÉHO
DIEŤAŤA**

**Rušíme koncerty
Za život**
v Bratislave, v Pezinke,
v Banskej Bystrici
a v Žiline

Presúvame konferenciu
Vyber si život
a odovzdávanie Ceny
Antona Neuwirtha
na jeseň

**Biele stužky a letáky
sa nebudú rozdávať**
na uliciach, pred kostolmi
a nebudú voľne položené
na verejných miestach

Plagáty ku kampani
však môžu byť
umiestnené
na výveskách
v kostoloch

Kampaň bude mať inú formu, aby sme zviditeľnili neviditeľných (počatých) ľudí.
Pozývame preto do nasledovných aktivít:

**Biele stužky si pripravme
doma a nosme ich**
na viditeľnom mieste
na odevi
v týždni od 23. 3.
do 29. 3. 2020.

Doma v rodinách
si urobme z prípravy
stužiek udalosť.
Rozprávajme sa s deťmi
o ochrane života,
zahrajme si edukatívnu hru
Neviditeľný človek.

Na facebooku
si dajme na profilovú
fotografiu bielu stužku.
Nájdeme ju na profile
Fóra života.

Zdieľajme fotazájtky
z príprav a nás postoj
na sociálnych sietach
s **#Bielastuzka**
#ZviditeľníNeviditeľného.

Fórum života

Viac info na www.25marec.sk

SLOVENSKO ZA ŽIVOT!

25. marec je
Deň počatého dieťaťa

fórum života

Podľa vedeckej štúdie nevieme z DNA predpovedať sexuálne správanie

Štúdia v súlade s Magistériom

Zatiaľ najväčšia vedecká štúdia hľadajúca genetické dispozície pre homosexualitu ukázala, že nejestvuje nijaký jedinečný genetický marker pre homosexualitu tzv. gén homosexuality. Inými slovami – z DNA nevieme predpovedať sexuálne správanie.

Stúdiu uviedol začiatkom jesene 2019 popredný vedecký časopis *Science*, ktorý vydáva Americká asociácia pre rozvoj vedy. Články v časopise sa kontrolujú spôsobom *peer review* (*kontrola/revízia seberovnými*), čo znamená, že každý článok, ktorý vyjde v časopise, musí najprv prejsť recenziou od viacerých odborných recenzentov a autori článku musia ich výhrady v článku zohľadniť.

KONIEC JEDNEJ TEÓRIE

Medzinárodný tím vedcov pod vedením Andreu Ganna z Harvard Medical School a Massachusetts General Hospital uskutočnil asociačnú štúdiu pre celý genóm (GWAS). Vedci skúmali údaje z niekoľkých veľkých genetických databánk v mnohých krajinách a získavali informácie o sexuálnych partneroch a preferenciach od 493 001 účastníkov zo Spojených štátov, Veľkej Británie a Švédska s cieľom študovať gény spojené so sexuálnou orientáciou. Predchádzajúce štúdie na túto tému skúmali len skupiny osôb s počtom stoviek ľudí.

„Z hľadiska genetiky neexistuje nijaká odlišnosť, pokiaľ ide o sexuálne správanie homosexuálnych a heterosexuálnych osôb. Sexuálne správanie osôb rovnakého pohlavia nie je ovplyvnené jedným či niekoľkými génmi, ale mnogými,“ zhŕnul výsledky štúdie Andrea

Ganna. Riaditeľ Centra pre výskum genetickej medicíny v Detskom národnom lekárskom centre a vedúci Katedry genomiky na Univerzite lekárskych a zdravotníckych vied Georga Washingtona vo Washingtone, D. C., Eric Vilain v rozhvore pre časopis *Scientific American* povedal, že závery tejto štúdie znamenajú „koniec teórie o géne homosexuality“.

Výskum ukázal päť genetických dátových bodov, ktoré sa zdajú byť bežné u osôb, ktoré uviedli, že malí aspoň jeden homosexuálny styk. Dva z týchto markerov sú podľa všetkého spojené s hormónmi a pachom, čo sú faktory sexuálnej prítážlivosti. „Ale všetkých päť týchto markerov vysvetľuje menej ako 1 % rozdielov v sexuálnej aktivite v rámci celej populácie,“ napísali vedci v závere štúdie.

NEMOŽNOSŤ PREDVÍDANIA

„Našu sexuálnu orientáciu v skutočnosti ovplyvňuje veľa génov. Každý z nich má na ľadu veľmi malý vplyv, ale spoločne majú veľký dopad. Rovnako tak je chyba myslieť si, že keď geneticky niekto tiahne k rovnakému pohlaniu, prejaví sa to aj v reálnom živote. V rámci štúdie sme mali geneticky identické dvojčatá, z ktorých malo každé inú sexuálnu orientáciu. Vieme, že existujú aj iné ako genetické vplyvy, ale tým za-

tial' nerozumieme a naša štúdia sa im ani nevenuje,“ hovorí spoluautor štúdie Brendan Zietsch z Queenslandskej univerzity.

Demografka a sociologička Melinda Millsová z Oxfordskej univerzity v komentári zverejnenom spolu so štúdiom napísala: „Našli sa sice určité genetické miesta súvisiace s homosexuálnym správaním, ale keď sa účinky všetkých týchto miest skombinujú do komplexných výsledkov, je ich efekt taký malý – menej ako 1 % –, že sa tento genetický výsledok nemôže v najakom prípade použiť na predvídanie homosexuálneho správania daného človeka.“ Podľa M. Millsovej „tendencia redukovať sexualitu na genetickú podmienenosť“ slúži na podporu sociologických alebo ideologických pozícií. „Pripisovanie homosexuálnej orientácie genetike by mohlo posilniť občianske práva alebo znížiť stigmatizáciu. Na druhej strane existujú obavy, že takýto prístup môže byť zámenkou k rôznym, liečebným' záクロkom,“ napísala.

Vedkyňa upozornila na skutočnosť, že výsledky štúdie zdôrazňujú značné rozdiely v rôznych generáciách a vplyv kultúrnych noriem na sexuálne správanie. Je presvedčená, že táto štúdia ukazuje, že využitie genetiky na predvídanie homosexuálnej orientácie či k jej zmene prostredníctvom akejsi úpravy génu, je „úplne a bezvýhradne nemožné“. Podľa M. Millsovej by sa mal budúci výskum zameriavať predovšetkým na to, „ako sú genetické predispozície ovplyvňované rôznymi faktormi pochádzajúcimi z okolitého prostredia“.

VAJATANIE ZÁSTANCOV

V posledných rokoch mnoho aktivistov zapojených do hnutia LGBT presadzovalo argument, že homosexuálna orientácia je geneticky podmienená a že ľudia, ktorých príťahuje rovnaké pohlavie, sa rodia s takto danou orientáciou. Je teda prirodzené, že sa ozvali hlasy proti štúdiu podporujúce ideologickej pozícii.

Zdá sa, že so štúdiom sa plne nestotožnil ani americký jezuita James Martin. Po vydaní jeho knihy *Building a Bridge: How the Catholic Church and the LGBT Community Can Enter into a Relationship of Respect, Compassion, and Sensitivity (Ako Katolicka cirkev s LGBT*

>>>

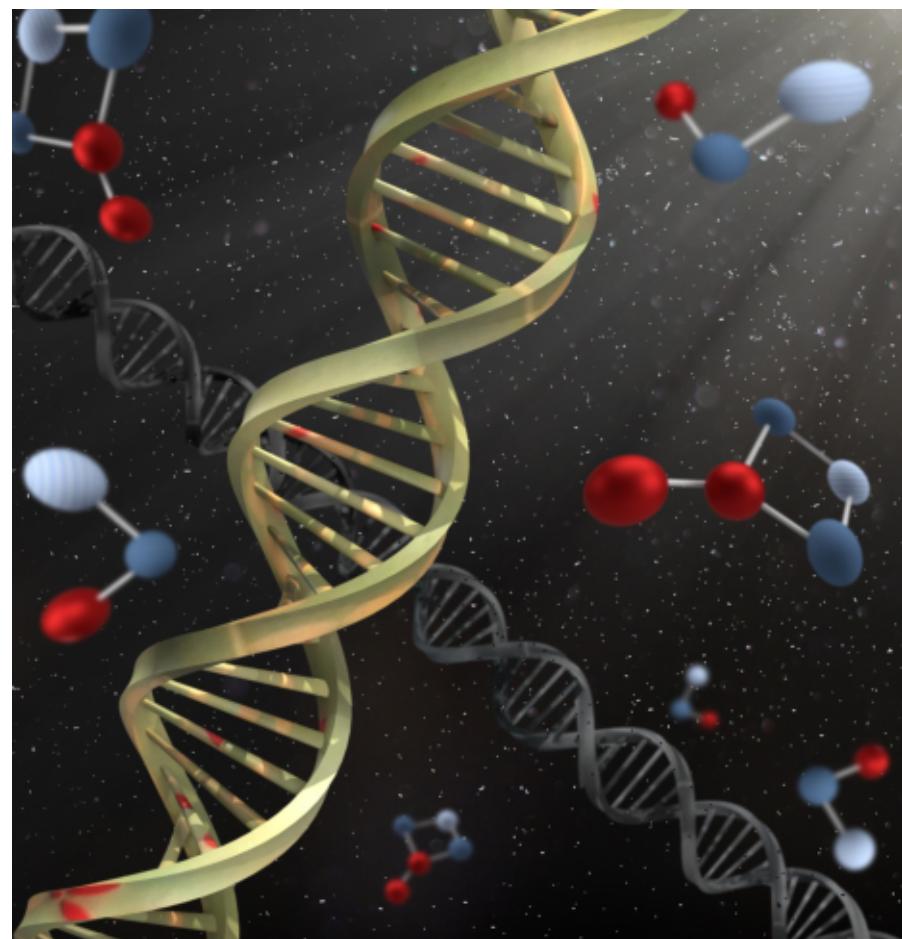
komunitou môžu vzájomne vytvárať vzťah na základe úcty, súčitu a citlivosti), ktorá vyšla v roku 2017, sa na pátra zniesla silná kritika, ktorú v USA tlmil filadelfský arcibiskup Mons. Charles Chaput z Philadelphie. Mnohé útoky proti jezuitskému pátrovi označil za „nespravodlivé a neoprávnené“, no James Martina kritizoval za „nejednoznačnosť jeho učenia“ a považoval „za potrebné varovať veriacich“ v súvislosti s niektorými Martinovými tvrdeniami. Arcibiskup Ch. Chaput vyjadril znepokojenie nad tým, že „otec Martin, bezpochyby neúmyselne, inšpiruje nádej, že učenie Cirkvi o ľudskej sexualite sa môžu zmeniť“. Springfieldský biskup Mons. Thomas Paprocki dokonca označil postoj otca Martina priamo za „škandalózny“.

Niekoľko týždňov pred uverejnením štúdie páter Martin v rozhvore, ktorý poskytol americkej tlačovej agentúre *Religion News Service*, povedal o homosexuáloch, že „väčšina uznaných psychológov, psychiatrov, biológov či sociológov tvrdí, že sa tito ľudia takto jednoducho narodia“. Po publikovaní štúdie v časopise *Science* páter Martin pre americkú Katolícku tlačovú agentúru (CNA) uviedol, že „štúdia ukazuje, že ľudskú sexualitu ovplyvňuje viacero faktorov vrátane genetiky. Znovu opakujem, že je dôležité načívať životným skúsenostiam LGBT osôb, keď im chce v Cirkvi slúžiť“.

UČENIE CIRKVI

Profesor morálnej teológie na americkej Františkánskej univerzite v Steubenville Kevin Miller pre agentúru CNA uviedol, že výsledky štúdie sú v súlade s cirkevným učením o homosexualite: „Katechizmus Katolíckej cirkvi hovorí o homosexualite v paragrafoch 2357 – 2359. Hned v prvom paragrade čítame, že jej psychický vznik ostáva z veľkej časti nevysvetlený. A táto nová štúdia na tom nič nezmenila.“ Štúdia totiž rozlišuje medzi ľuďmi, ktorí sa oddávajú homosexuálnemu spôsobu života, a tými, ktorí sa identifikujú ako „gejovia“ či „homosexuáli“, čo je podľa Kevina Millera ústrednou myšlienkovou cirkevného učenia o tejto záležitosti.

Katechizmus učí, že „že homosexuálne úkony sú svojou vnútornou povahou nezriadené a v najakom prípade ich nemôžno schvaľovať“ (KKC, 2357). Podľa prof. Millera je to preto, lebo „iba sexuálne správanie, ktoré je svojou prirodzenosťou orientované na plodenie a deje sa v rámci manželstva, je zlučiteľné s podstatou mrvnej čnosti čistoty a – ako zdôrazňoval pápež sv. Ján Pa-

vol II. vo svojich dokumentoch – tiež s láskou. Všetky ostatné úkony sú bez ohľadu na subjektívne dispozície tých, ktorí sa na nich zúčastňujú, objektívne hedonistické a sebecké, nie láskyplné. Pochopiteľne existuje veľa druhov sexuálnych úkonov, ktoré spadajú do tejto kategórie, homosexuálne skutky rozhodne nie sú jediné.“

NEZRIADENÁ TÚŽBA

O homosexuálnych tendenciach či sklonoch, často nazývaných aj „prítážlivosť k rovnakému pohlaniu“, katechizmus píše, že sa „objektívne vymykajú poriadku“. Na margo toho K. Miller hovorí: „Dôvodom je, že túžba, ktorá by viedla k nemrvným úkonom, je svojou prirodzenosťou nezriadená.“ Profesor morálky však vzápäti dodáva, že „samotná túžba či sklon nie sú mrvne zlé, pretože si daný človek nevyberá, aké bude mať túžby, a ani sa nemôže slobodne rozhodnúť, že ich vôbec bude mať“.

Aby človek porozumel rozdielu medzi sklonmi a konaním je podľa Kevina Millera zásadné to, že človek sa pre všetky svoje sexuálne správania rozhoduje slobodne. A aj keď má vnútorné dispozície k homosexuálnym skutkom, má slobodu ich konáť či nekonáť rovnako ako ten, kto inklinuje k nemrvným skutkom s osobou opačného po-

hlavia: „Vidíme, že v tomto vysvetlení cirkevného učenia nie je nijaká zmienka o akejkoľvek príčine homosexuálnych sklonov alebo dispozíciou. To je totiž pri analýze mrvného dobra alebo zla homosexuálnych úkonov alebo toho, či sa homosexuálne sklon vymykajú alebo nevymykajú poriadku, úplne irrelevantné.“

Prof. Kevin Miller vysvetlil, že pôvod sexuálnej orientácie človeka – či biologický, environmentálny alebo skúsenostný – nemá nijaký vplyv na to, čo Cirkev učí o mrvnosti konania vypĺňajúceho z určitej sexuálnej túžby: „Toto učenie nezávisí od nijakého predpokladu ohľadom príčiny týchto tendencií alebo sklonov. Aj keby sa preukázalo, že homosexuálne sklon či orientácia sú úplne biologicky podmienené, nemalo by to nijaký vplyv na logiku, na ktorej je toto cirkevné učenie postavené.“

Nič nenasvedčuje tomu, že by nedávna štúdia ukončila spor o pôvode homosexuality. Isté sú však dve veci. Prvou je, že môžeme očakávať ďalšie objavy, ktoré budú vyvracať alebo potvrdzovať tie, o ktorých sa teraz hovorí, a tou druhou je, že pre katolícku morálku aj tak nebudú mať nijaký význam.

ED CONDON, -pl-
(Snímky: Pixabay)

Deklaráciu nezávislosti Spojených štátov amerických mohol podpísat len jediný katolík

Prvý občan

Pred 250 rokmi, 5. marca 1770, došlo v americkom Bostone k masakru. Táto udalosť podľa prvého amerického viceprezidenta a druhého prezidenta Johna Adamsa položila „základ americkej nezávislosti“. Pod Deklaráciou nezávislosti Spojených štátov amerických zo 4. júla 1776 je aj podpis Charlesa Carrola, jediného katolíckeho signatára deklarácie.

Deklaráciu nezávislosti Spojených štátov amerických podpísalo 4. júla 1776 vo Philadelphii spolu 56 osobností amerického politického života. Prvý a najznámejší podpis patrí predsedovi Druhého kontinentálneho kongresu Johnovi Hanckovi. Tento podpis zaujme už na prvý pohľad najväčším písmom, čo jeho autor zdôvodnil tým, aby „kráľ Juraj III. nemusel pri čítaní použiť okuliare“.

Bol to práve J. Hanckok, ktorý oslovil jediného katolíka v kongrese Charlesa Carrola z Marylandu, v tom čase jedného z najbohatších Američanov, či by deklaráciu podpísal aj on. „S radosťou,“ odpovedal Ch. Carroll.

Podpis jediného katolíka na deklaráciu v období, keď sa americkí kolonisti netajili protikatolíckymi náladami, keď nesúhlas s protestantizmom predstavoval významné sociálne a politické znevýhodnenie sprevádzané popieraním rovnakých práv a postavenia pre katolíkov, sa považuje za obrovský úspech.

ZAČIATKY V MARYLANDE

Charles Carroll, známy aj ako Charles Carroll Carrollton či Charles Carroll III., sa narodil 19. septembra 1737 v Annapolise v Marylande ako jediné dieťa írskych katolíkov Charlesa Carrola st., v „starej vlasti“ jeho rodina bola známa ako O'Carrolls, a Elizabeth Brookovej. Charley, ako ho v detstve volali, sa však narodil ako nemanželské dieťa, pretože jeho rodičia neboli z technických dôvodov zosobášení; až v roku 1757 sa im podarilo uzavrieť cirkevný sobáš.

Ako jediné dieťa nebol Charles len dedičom najväčšieho bohatstva v koloniálnom Marylande, ale aj katolíckeho dedičstva predkov s tradíciami bránerania rodiny a viery. Jeho otec nechcel nič iné len to, aby sa jeho syn stal dobrý človek a hrdý Marylandčan, čo práve vďaka katolíckemu vzdelaniu aj dosia-

hol. Keďže Maryland prísně obmedzil práva katolíckych občanov, Charleyho nájskôr učili doma. Za svojím pozoruhodným formálnym vzdelaním vykročil už ako osemročný, keď ho otec potajomky zapísal do jezuitskej prípravnej školy známej ako Bohemia Manor. Tu chlapec spoznal deti ďalších prominentných katolíkov v Marylande.

Keď mal chlapec jedenásť rokov, otec ho poslal aj s bratancom Johnom do Francúzska, kde pokračoval v štúdiach v jezuitských školách – najprv v Kolégium sv. Omera, potom na Lycée Ľudovíta Veľkého. Mladý Ch. Carroll vďaka štúdiám v Európe plynne hovoril piatimi jazykmi.

ŠTÚDIÁ V EURÓPE

Jezuitské Kolégium sv. Omera nepochybne poskytlo Charlesovi veľmi súlidne vzdelanie. Ukázalo sa, že má nadanie na francúzsky jazyk, literatúru a filozofiu. Keďže v kolégium študovalo viacero mladých ľudí z „spozna mláky“, Charles tu získal aj cenné spoločenské kontakty a nadviazané priateľstvá, najmä z radov Marylandčanov, udržoval po celý svoj život.

Po ukončení nižších štúdií v Kolégium sv. Omera sa dal Ch. Carroll na vysokoškolské, ktoré zahŕňalo filozofické štúdium v Paríži, literatúru, najmä poéziu v Remeši a rímske právo v Bourges. Ako mladého literáta ho nadchli humanitné vedy, a to najmä filozofické spisy Lockeho a Montesquieu. Najmä Montesquieu podnietil v Charlesovi vášeň pre republikánske ideály, ktoré boli základom jeho neskôrších revolučných presvedčení.

Po úspešnom ukončení vysokoškolského štúdia vo Francúzsku sa v roku 1760 Ch. Carroll presťahoval do Londýna, aby tu pokračoval v štúdiu práva. V Anglicku, podobne ako v celej Britskej ríši, teda aj vo vtedajšom Marylan-

**William James Hubbard:
Charles Carroll z Carrolltonu (detail)**

de, však možnosti štúdia práva boli pre katolíkov veľmi obmedzené, dokonca až tak, že im nebolo v tejto veci umožnené obrátiť sa na súd. A tak po vzdelaní túžiaci Charles sa zúčastňoval na súkromnom doučovaní, najmä navštievovaním rôznych odborných prednášok a parlamentných schôdzach spojenými s rozpravami vo Westminsterskom paláci. Takto pozorovaním získal nielen praktické skúsenosti z britského práva, ale aj prehľad o britskom parlamentnom systéme. Zároveň si všímal, ako sa Británia vyrovnáva s rastúcimi problémami, ktoré im spôsobili kolónie.

TÚŽBA PO SLOBODE

Ch. Carroll veľmi rýchlo pochopil excesy anglického štátneho a právneho systému, preto ho ani neprekvapila korupcia v londýnskom parlamente. Jeho odpor voči britskej monarchii sa spojil s jeho rozsiahlymi teologickými a filozofickými vedomosťami, a tak v nom v novembri 1663 dozrelo presvedčenie, že Maryland, ale aj ostatné britské kolónie „musia byť nezávislé“. Vďaka písaniu si so svojím otcom si Charles vo veľkej miere stále väčšmi uvedomoval, že parlamentné obmedzenia týkajúce sa kolónií sa stanú bodom rozdenenia medzi kolóniami a jeho vlastou.

Charlesove myšlienky na odtrhnutie sa jeho vlasti od britskej koruny išli ruka v ruke s presvedčením o nadobúdaní práv pre katolíkov. Z Londýna začal čoraz častejšie posielat otcovi do Ma-

>>>

rylandu literatúru a právne dokumenty, ktoré sa týkali obmedzenia a nadmerného zdanenia koloniálnych katolíkov. Medzi poslanými dokumentmi boli aj *Úvahy o trestných zákonoch proti rímskym katolíkom*.

Počas európskeho pobytu Ch. Carroll spoznal nielen francúzske a britské právo, ale na vlastnej koži prežil a spoznal aj náboženské rozpory v osvetenej Európe.

NÁVRAT DO VLASTI

Po návrate do vlasti roku 1765 na chvíľu presunul svoju pozornosť z politiky na svoju osobnú budúcnosť. Po šestnástich rokoch v zahraničí bol nútene aklimatizovať sa na realitu spojenú so životom bohatého katolíckeho kolonistu. Otec mu daroval obrovské panstvo nazývané Carrollton Manor, na základe čoho sa začalo mladému vzdelencomu hovoriť „Charles Carroll z Carrolltonu“. S otcovou podporou si vybudoval svoje vlastné sídlo, aj keď ho nikdy v skutočnosti nevyužíval ako sídlo „na plný úvazok“. Väčšinu svojho dospelého života strávil Charles v Doughoregone a na panstve v Annapolis.

Uvedomujúc si svoje postavenie, začal si mladý Charles hľadať manželku. Chcel si nájsť skromnú, ale zaujímavú ženu, s ktorou plánoval viesť skromný a šťastný život. Po tragickej smrti svojej snúbenice Rachel Cookovej, sa spoznal s Mary Darnallovou, ktorú si 5. júna 1768 zobrať za manželku. Mali spolu sedem detí, ale len tri sa dožili dospelosti – Mary, Kitty a Charles.

FILIPIKY S ANTILLONOM

Carrollcovci sa sprvu nezaujímali o politiku. No práve v čase Charlesovho návratu z Európy britský parlament zavedol v svojej zámorskej kolónii nové dane, aby tak „riša, nad ktorou slnko nezapadá“ mohla ľahšie splatiť Francúzsku vojnové dlhy. Čoraz častejšie a čoraz silnejšie sa začali ozývať hlasy volajúce po nezávislosti Ameriky od Británie. Prirodzene, že neobišli ani Ch. Carroll a stali sa vodou na mlyn na jeho separatistické zmýšľanie. Bol tu však jeden problém – Ch. Carroll bol katolík.

Takmer v každej americkej kolónií trpeli katolíci nejakým spôsobom. Hoci Maryland založili katolíci pre katolíkov, postupne sa však v Marylande začali meniť zákony, ktoré čoraz väčšimi potláčali práva katolíkov. Od roku 1704 mali katolíci dokonca zakázané uchádzať sa o akýkoľvek verejný úrad v Marylande, aby sa tak „zabránilo rastu pápežstva v tejto provincii“. V čase ná-

Charles Édouard Armand-Dumaresq: *Podpísanie Deklarácie nezávislosti*

vratu Charlesa z Európy, katolíci v Marylande už nemohli okrem zastávania verejného úradu ani hlasovať, oficiálne vychovávať svoje deti v katolíckej vieri či ju na verejnosti prejavovať.

Keďže sa Carrollcovci nikdy netajili so svojím katolicizmom, nemohol sa Charles stať v Marylande právnikom s oficiálnou praxou. Nezabránilo mu to však, aby neformálne vstúpil na politickej scénu. V roku 1773 začal pod pseudonymom *Prvý občan* prezentovať svoje politické a náboženské názory v novinách *Maryland Gazette*. Podnetom na túto činnosť sa stalo nariadenie britského lojalistu a kráľovského guvernéra Marylandu Daniela Dulanyho o poplatkoch kolonistov za právne služby štátnym úradníkom a protestantským duchovným. Na stránkach novín sa odvíjala diskusia o otázkach nezávislosti medzi *Prvým občanom* a marylandským guvernérom, ktorý používal pseudonym *Antillon*. Ch. Carroll sa tak stal prominentným hovorcom proti guvernérovimu nariadeniu o zvyšovaní poplatkov. Keď sa zistila identita oboch mužov, z Ch. Carrollovho sa začala v kolónií stávať celebrita najmä po tom, čo sa D. Dulany v debatách uchýlil k osobnému útoku na Carrollovo náboženstvo.

REVOLUCIONÁR

Bol to práve Carrollov verejný katolicizmus so svojím vylúčením úplných práv a slobôd v protestantskej Severnej Amerike, ktorý sa prečo stal rozhodujúcim faktorom aktívne vstúpiť do revolučného diania. Neskôr napísal: „*Aby som získal občiansku i náboženskú slobodu, horivo som sa pripojil k revolúcii.*“

Vďaka rodiacej sa sláve sa Ch. Carroll stal v Marylande vedúcim hlasom za ne-

závislosť. Jeho revolučný hlas bol formálne uznaný v roku 1774, keď ho Benjamin Franklin a Samuel Chase požiadali o pomoc z Kanady. O rok nato sa stal delegátom Revolučného dohovoru v Marylande a pomáhal pri presvedčovaní Marylandčanov, aby hlasovali za nezávislosť.

Vo februári 1776 Kongres vyslal Ch. Carrola na diplomatickú misiu k francúzskym Kanadánom, ktorí boli desať rokov pod britskou kontrolou, aby sa pripojili k Američanom a bojovali proti Británii. Ch. Carrola sprevádzali Benjamin Franklin, Samuel Chase a Charlesov bratranec John Carroll, s ktorým bol Charles na štúdiách v Európe. Výber Ch. Carrola neboli náhodný – hovoril plynule po francúzsky a jeho katolicizmus sa považoval za veľké plus, pretože francúzsky hovoriace obyvateľstvo Kanady bolo väčšinovo katolícke.

Napriek ideálному zloženiu americkej misie v Kanade nebola úspešná. Pod neúspech sa podpísala taktika Londýna, ktorý udelen francúzskym Kanadánom náboženské práva, zatiaľ čo povstalecké kolónie sa vo Westministeri považovali za virulentne protikatolícke.

Aj napriek krachu misie, sa katolík Ch. Carroll stal spoločenskou celebritou v protestantskej Amerike a postupne začal pôsobiť v mnohých výboroch.

PODPIS DEKLARÁCIE

Charlesa Carrola zvolili za Maryland do Kontinentálneho kongresu, ktorého delegátom bol až do roku 1778. Bol to práve tento kongres, ktorý 4. júla 1776 prijal Deklaráciu nezávislosti Spojených štátov.

Ch. Carroll sice prišiel neskoro, preto nemohol hlasovať za vyhlásenie ne-

>>>

závislosti, ale bol prítomný pri podpísaní oficiálneho dokumentu. Vtedy sa J. Hanckok obrátil na Ch. Carrolla, či deklaráciu podpíše aj on. A do hry opäť vstúpil vzťah drvivej väčšiny signatárov ku katolicizmu.

Kedže z 56 signatárov deklarácie bolo až 50 slobodomurárov, tak sa mnohým nepozdával Carollov život praktizujúceho katolíka, z čoho vyvodzovali pochybnosti o jeho oddanosti americkej veci. Tieto pochybnosti mal dokonca aj samotný J. Hancock. Podľa neho bolo meno Charles Carroll dosť bežné, takže jeho nositeľ by ako signatár mohol v prípade neúspechu deklarácie ľahko uniknúť prenasledovaniu tvrdením o chybnej identite.

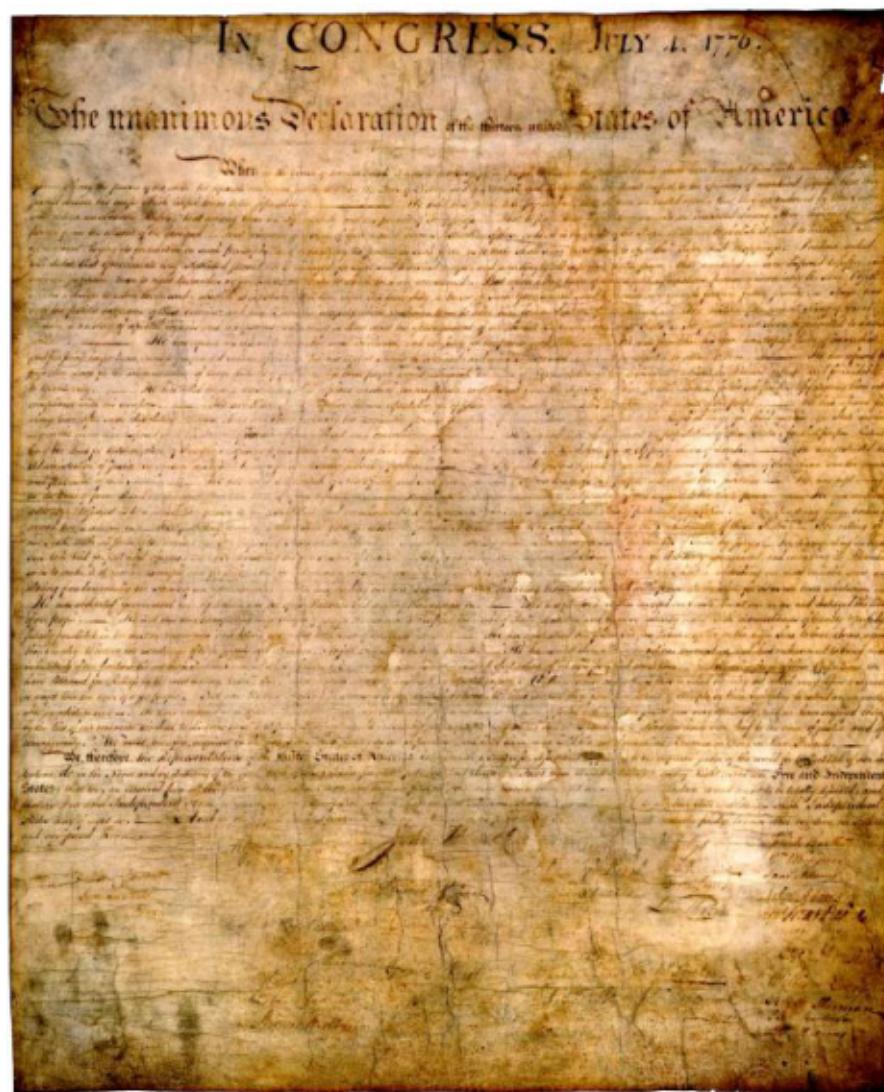
Aby Ch. Carroll tieto pochybnosti vyrátil, k svojmu podpisu pripísal „*z Carrolltonu*“, čo bol názov usadlosti jeho rodiny v Marylande. Takto si boli jeho neprajníci istí, že pre britskú korunu „*nebude problém vypátrať*, ktorý *Charles Carroll podpísal deklaráciu*“. Nijaký iný signatár k svojmu menu nepridal takýto dôvetok. Tejto cti sa dostalo len katolíckemu patriotovi z Marylandu.

POLITIK

Po podpise deklarácie zostal Ch. Carroll v politike nadálej aktívny. Pomohol vytvoriť ústavu a deklaráciu práv Marylandu. Vďaka jeho aktivitám Maryland neskôr zrušil aj zákaz katolíkov zastávať verejnú funkciu. Okamžite sa to prejavilo v tom, že marylandskí katolíci sa stali jedným z najhlasnejších podporovateľov nezávislosti od Británie.

Ch. Carroll sa stal aktívnym pri vytváraní novej marylandskej vlády. Stal sa delegátom konventu, ktorý napísal a prijal prvú marylandskú ústavu zabezpečujúcu aj náboženské slobody, ako aj vyhlásenie o právach v Marylande (prijaté v novembri 1776). Po prijatí náboženských slobôd Ch. Carroll napísal: „*Dal by Boh, aby náboženská sloboda bola zachovaná naveky, aby všetci, ktorí veria v Kristovo náboženstvo, mohli praktizovať základný princíp láske k blížnemu, základ každej čnosti.*“

Ch. Carroll sa stal členom prvého Marylandskeho senátu, ba dokonca v roku 1783 bol zvolený za predsedu tohto senátu. Ked' sa vytvorila prvá vláda Spojených štátov, zákonodarný zbor Marylandu ho zvolil do vôleb prvého Senátu USA. V roku 1792 však Maryland prijal zákon, ktorý každému zakazoval mať aj federálny aj národný poslanecký mandát súčasne. Kedže Ch. Carroll bol radšej členom senátu v Marylande, na funkciu vo federálnom senáte rezignoval.

Deklarácia nezávislosti Spojených štátov amerických

nová 30. novembra 1792. V senáte štátu Maryland pôsobil až do roku 1800.

PRVÁ DIECÉZA

Charles Carroll aj po dosiahnutí nezávislosti a náboženských slobôd nezaspal na politických vavřinoch. Vyvinul veľké úsilie, aby nezávislé Spojené štáty americké mali aj vlastnú katolícku diecézu.

Pred a počas americkej revolúcie podliehali katolíci v Amerike vrátane kolónie v Kanade pod cirkevnú jurisdikciu Apoštolského vikariátu v Londýne. Ked' v roku 1781 zomrel apoštolský vikár biskup Challoner, jeho nástupca James Talbot odmietol vykonávať svoje právomoci v novom štáte „za veľkou mlákkou“. A vtedy vstúpil do hry o vznik prvej plnoprávnej katolíckej diecézy na území USA Ch. Carroll.

Pápežský nuncius vo Francúzsku pri stretnutí s americkým veľvyslancom Benjaminom Franklinom chcel vyriešiť vzniknutý problém spôsobom, ktorý by bol prijateľný pre Spojené štáty. Ked'

že oficiálne stanovisko USA vychádzalo z prísneho oddelenia cirkví od štátu, B. Franklin dal na radu Ch. Carrolla, a tak nunciovi súkromne tlmočil stanovisko katolíckeho patriota z Marylandu: Čo keby mal nový štát vlastnú diecézu?

Ked' 6. novembra 1783 dostala Svätá stolica petíciu za povolenie, aby niektorý z kňazov pôsobiacich na území USA mohol získať niektoré z právomocí biskupa, pápež Pius VI. 6. júna 1784 potvrdil jezuitskému pátrovi Johnovi Carrollovi, Charlieho bratancovi, s ktorým spoločne študovali v Európe a aj spolu sa zúčastnili na neúspešnej misii do Kanady v roku 1776, časť biskupských právomocií. Následne 26. novembra 1784 Svätá stolica založila Apoštolskú prefektúru Spojených štátov amerických. Pápež umožnil kňazom vybrať si miesto pre katedrálu, a až po tomto akte si mali vybrať kandidáta na biskupa a jeho meno predložiť pápežovi na schválenie. Volba výstavby katedrály padla na Baltimore a americké duchovo-

venstvo si v apríli 1789 24 hlasmi z celkových 26 vyvolilo za biskupského kandidáta pátra Johna Carrolla. Dňa 6. novembra 1789 pápež Pius VI. schválil voľbu a vymenoval J. Carrolla za prvého katolíckeho biskupa v USA. Mons. John Carroll prijal biskupské svätenie 15. augusta 1790 v kaplnke zámku Lulworth v anglickom Dorsete.

SMRŤ SA HO JEMNE DOTKLA

Charles Carroll nielenž stál na začiatku zrodu oficiálnej samostatnej Katalíckej cirkvi na území USA, ale nadálej podporoval cirkevné aktivity. V roku 1822 bol postavený prvý povolený katolícky kostol v Annapolise. Je len prirodzené, že stál na pozemku Charlesa Carrolla.

Po smrti Thomasa Jeffersona a Johna Adamsa sa v roku 1826 Ch. Carroll stal posledným žijúcim signatárom Deklarácie nezávislosti. O dva roky neskôr, vo veku 91 rokov, položil Ch. Carroll základný kameň železnice B&O.

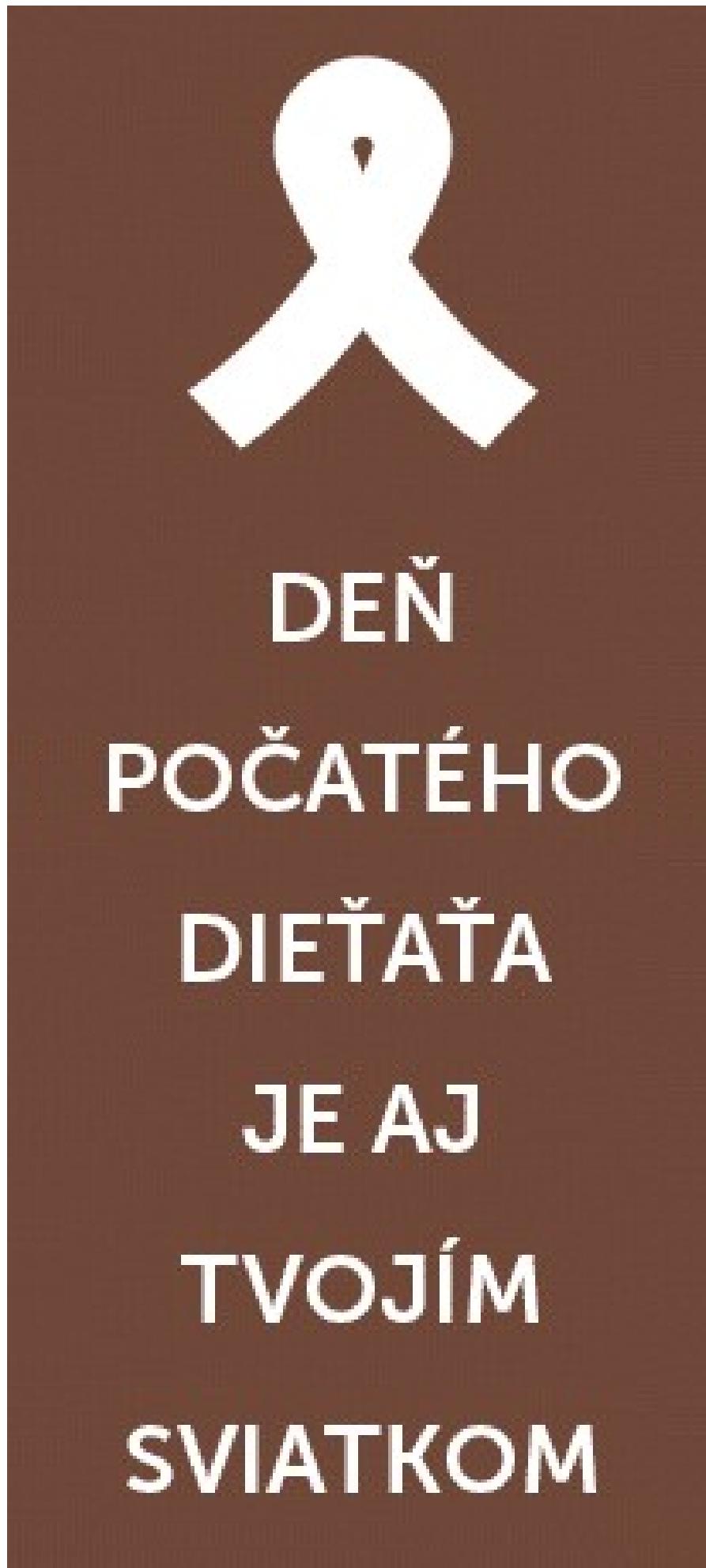
Vo svojich posledných dňoch vyslovil Ch. Carroll tieto pozoruhodné slová: „Žil som do deväťdesiateho piateho roku; stále som si užíval pevné zdravie; bol som požehnaný veľkým bohatstvom, prosperitou a väčšinou dobrých vecí, ktoré môže svet poskytnúť – verejné uznanie, úctu, potlesk... Ale na čo sa teraz s najväčšou spokojnosťou pozerrám späť, je to, že som vykonával povinnosti svojho katolíckeho náboženstva.“

Charles Carroll z Carrolltonu zomrel 14. novembra 1832 v dome svojej dcéry Mary v Baltimore. „Smrť sa ho jemne dotkla a odíšiel,“ uviedla jeho dcéra. Po celonárodnom dni smútku pochovali Ch. Carrolla v rodnom vidieckom sídle Doughoregan Manor.

Aj keď trvalo ešte nejaký čas, kým sa katolíci skutočne začlenili do americkej spoločnosti, Ch. Carroll stelesňuje americkú katolícku skúsenosť. „Je to príbeh o menšinovom, zaznávanom a sotva tolerovanom spoločenstve, ktoré však vždy verne slúžilo svojej krajine,“ napísal filadelfský arcibiskup Charles Chaput.

Skutočnosť, že katolík vo väčšinovo protestantskej Amerike podpísal Deklaráciu nezávislosti Spojených štátov amerických, a potom slúžil ako odrazový mostík pripravujúci pôdu pre ďalšie generácie popredných amerických katolíkov, ktorí sa uchádzali o prezidentský úrad – Al Smith a John F. Kennedy –, robí z Charles Carrolla z Carrolltonu nielen Otca zakladateľa, ale aj „prvého občana“.

Spracovala BOKA PIKA

Známy anglický komik Rowan Atkinson je zanietený bojovník za slobodu prejavu

Neváhajte ma urazit'

„Zakázali psať a zakázali zpívať,“ spieval kedysi Karel Kryl na margo komunistického režimu. Neprešlo ani polstoročia a sloboda slova je opäť vázne ohrozená. Anglický komik ROWAN ATKINSON, známy ako Mr. Bean, na zhoršujúcu sa situáciu upozornil už v roku 2012 v prejave na pôde britského parlamentu v rámci kampane Neváhajte ma urazit' (*Feel free to insult me*) za zrušenie 5. článku zákona o verejnem poriadku, ktorý bráni slobode prejavu. Atkinsonov prejav uverejňujeme v plnom znení.

Ked' vezmem do úvahy všetky problémy spojené so slobodou prejavu, budem vychádzať zo svojho horlivého presvedčenia, že právo slobodne vyjadriť svoj názor je v živote človeka hned' druhým najcennejším pokladom.

Podľa mňa tým najdôležitejším je jedlo na vašom stole, na treťom mieste je mať strechu nad hlavou. No hned' za samotným zachovaním života je pre mňa na druhom mieste pevne zakotvená sloboda prejavu. Je to tak preto, lebo počas celej svojej kariéry som ju v tomto štáte požíval, a naplno očakávam, že to takto zostane aj nadalej.

ABSURDITA V PRAXI

Osobne počítam s tým, že je veľmi nepravdepodobné, aby ma zatkli na základe akéhokoľvek zákona obmedzujúceho slobodu prejavu, a to nepochybne kvôli privilegovanému postaveniu, ktoré majú mediálne známe a vplyvné osobnosti. A to je dôvod, prečo sa nebojím ani tak o seba, ale skôr o radových občanov, ktorých nechráni nijaká popularita ani postavenie: Či už je to prípad muža zatknutého v Oxforde za to, že nazval policajného koňa „gejom“, či prípad mladíka, ktorý označil Scientologickú cirkev za „sektu“, či prípad majiteľa kaviarne, ktorého zatkli za to, že cez televíznu obrazovku púšťal babilické citáty.

Ked' som počul o týchto absurdných trestných činoch a obvineniach, spomienul som si, že podobnú vec som už zažil v kontexte fikcie. Kedysi som totiž mal jednu šou s názvom *Not the Nine*

O'Clock News (Nie správy o deviatej; satirický seriál vysielaný na BBC2 v rokoch 1979 – 1982 – pozn. red.), kde bol skeč, v ktorom kolega Griff Rhys Jones hral strážnika Surovca, jednoznačne rasistického policajta. Ja ako jeho veliteľ mu vynadám za zatknutie černocha kvôli celému radu rôznych smiešnych, vymyslených a absurdných obvinení. Strážnik Surovec zatkol pána Winstona Kodoga z Mercer Road 55 za chodenie po prasklinách v chodníku v krikľavom tričku v obytnej štvrti počas nočného pokoja. Najväčšmi sa mi páčilo ponevieranie sa po okolí. Inak – Surovec ho zatkol aj za močenie na verejnnej toalete a za to, že „divne na mňa zazeral“.

A pretože tol'ko vecí je možné považovať za urážku, sotva niekoho prekvapi, že aj tol'ko vecí sa považuje za urážku.

Kto by si pomyslel, že tu budeme mať zákon, ktorý umožní životu tak presne napodobiť umenie...

HAMUJÚCA PUBLICITA

Niekde som čítal o človeku, ktorý súčasný stav obhajuje tvrdením, že vzhľadom na samotnú skutočnosť, že konanie vo veci „koňa geja“ sa zastavilo potom, ako zatknutý muž odmietol zaplatiť pokutu, či ako sa konanie ohľadom

scientológie tiež zastavilo v určitom bode súdneho procesu, je vlastne dôkazom toho, že zákony fungujú dobre.

Onen človek-obhajca však pritom vôbec nechcel vidieť skutočnosť, že jediný dôvod, prečo konanie v oboch prípadoch bolo zastavené, bolo kvôli publicite, ktorú tieto prípady vyvolali. Polícia tušila, že čoskoro sa jej vsetci vysejú, a tak sa stiahla.

Ale čo tisícky ďalších prípadov, ktoré nemali možnosť tešiť sa z atmosféry publicity? A čo prípady, ktoré neboli dosť absurdné na to, aby upútali pozornosť masmédií?

A dokonca aj v konaniach, ktoré boli zastavené, najskôr ľudí zatkli, vypočúvali, postavili pred súd – a až potom ich oslobodili.

To nie je dobré fungovanie zákonov!

To je štátna cenzúra najhrubšieho zrana, ktorá vám zaručí, ako to hovorí lord Dear, dosiahnutie „*odstrašujúceho účinku na slobodu prejavu a slobodného protestu*“.

Spoločný parlamentný výbor pre ľudské práva celú záležitosť výborne zhral slovami: „*Aj keď zatknutie demonštranta kvôli vyhrážkam alebo urážkam môže byť v závislosti od okolnosti primeranou reakciou, nemyslíme si, že jazyk alebo správanie, ktoré je iba urážlivé, by sa malo akokoľvek kriminalizovať.*“

KRITIKA NIE JE URÁŽKA

Jasný problém s postavením urážky mimo zákona je, že mnohé veci sa dajú za urážku pokladať. Určití ľudia si veľmi ľahko môžu vysvetľovať kritiku ako

»»

urážku. Aj zosmiešnenie sa dá ľahko považovať za urážku, ako i sarkazmus, nevhodné priovnanie, dokonca aj vyjadrenie iba odlišného názoru od zaužívaného je možné považovať za urážku.

A pretože toľko vecí je možné považovať za urážku, sotva niekoho prekvapí, že aj toľko vecí sa považuje za urážku, ako to, napokon, ukazujú aj prípady, o ktorých som hovoril.

Hoci je zmienený zákon v zbierke zákonov už viac ako 25 rokov, svedčí to o kultúre, ktorá sa chopila programov predošlých vlád, ktoré s rozumnou a dobre mienenou ambíciou zachytiť škodlivé prvky v spoločnosti vytvorila spoločnosť mimoriadne autoritárskej a kontrolnej povahy. Môžete to nazvať „novou intoleranciou“, je to však nová, ale zato intenzívna túžby umlčať nepohodlné hlasy disentu.

Veľa ľudí hovorí: „*Nie som netolerantný.*“ A jemne povedané, hovorí to najmä veľa liberálne zmýšľajúcich vysokoškolsky vzdelaných ľudí. „*Som jedine netolerantný k netolerantnosti,*“ a ľudia majú sklon im pritakávať a hovoriť: „*Presne tak, múdro povedané.*“

A napriek tomu, keď sa nad týmto zdanivo nespochybniel'ým vyhlásením zamyslíte dlhšie ako na päť sekúnd, uvedomíte si, že im ide len o nahradenie jedného druhu neznášanlivosti iným. Čo osobne nepovažujem za nijaký pokrok.

RÁZNEJŠÍ DIALÓG

Skryté predsudky, krivdy a nenávist' sa neriešia zatýkaním ľudí. Tieto problémy sa riešia prezentovaním názorov, argumentáciou a pokial' možno mimo právneho procesu.

Pre mňa najlepší spôsob, ako zvýšiť odolnosť spoločnosti proti urážkam, je dovoliť ich ešte viac. Je to podobné ako s detskými chorobami. Máte lepšiu obranyschopnosť proti mikrójom, ktorým ste boli vystavení. Musíme si vybudovať imunitu proti urážkam, aby sme sa dokázali vysporiadala' s problémami, ktoré dokonale oprávnená kritika môže vyvolať. Našou prioritou má byť vysporiadala' sa s posolstvom, a nie s poslom. Tak, ako to kedysi povedal prezident Obama v OSN: „*Obdivuhodné úsilie o obmedzenie prejavu sa môže stať nástrojom na umlčanie kritikov či utláčanie menšíň. Najsilnejšou zbraňou proti nenávistnému prejavu nie je útlak, ale viac prejavu.*“

A to je gro mojej tézy – viac prejavu.

Ked' chceme mať odolnejšiu spoločnosť, potrebujeme ráznejší dialóg, ktorý musí zahŕňať právo niekoho urazit'. A ako hovorí Lord Dear: „*Viete, slo-*

boda byť neškodným, nie je nijaká sloboda.“

Zrušenie tohto článku zákona bude len krôčikom, ale dúfam, že bude práve ten rozhodujúci, v dlhodobejšom projekte na pozastavenie a pomalé spätné pretáčanie plazivej kultúry cenzúry.

POBURUJÚCI PRIEMYSEL

Podľa môjho názoru ide o malú šarvátku v boji. Ciel' je jasný – vysporiadala' sa s tým, čo sir Salman Rushdie označil za „*poburujúci priemysel*“. Samozvaní arbitri verejného blaha povzbudzujú médiá na vyzvolanie pobúrenia, ktoré na políciu vytvára obrovský nátlak, aby zasiahla. Noviny volajú na Scotland Yard: „*Niekto na Twitteri mierne urazil človeka, o ktorom si myslíme, že je národný poklad. Čo s tým urobíte?*“ Polícia spanikári, začne sa hemžiť, a potom sa chopí toho nanajvýš nevhodného záchranného lana pre všetkých – 5. článku zákona o verejnom poriadku, na základe ktorého môžete zatknuť koho-koľvek za to, že povedal niečo, čo by niekto iný mohol považovať za urážku. A pritom, ako sa zdá, ani nepotrebuju skutočnú obeť. Stačí im usúdiť, že niekto by sa mohol cítiť byť urazený, keby počul alebo si prečítal, čo bolo pove-

dané, je tá najabsurdnejšia miera voľnosti.

Burácanie, ktoré sa točí okolo komentárov na Twitteri a Facebooku, vyvolało niekoľko fascinujúcich problémov týkajúcich sa slobody prejavu, s ktorými sme sa doteraz nevyrovnali. V prvom rade, že všetci musíme prevziať zodpovednosť za to, čo povieme, čo je pomerne dobré sa naučiť, ale v druhom rade sme tiež zistili, nakol'ko desivo hálikou a netolerantnou sa spoločnosť stala aj k mierne nepriaznivému komentáru. Zákon by tejto novej neznášanlivosti nemal pomáhať a podnecovať ju. Sloboda prejavu trpi jedine vtedy, keď nám zákon bráni vysporiadala' sa s jej následkami.

(Odseky a medzititluky: redkacia)
(Snímky: IMDb)

Aktivistka Greta je skôr symbolom krízy hodnôt, ako boja proti klimatickým zmenám

Chceme! A hned'!

Hoci mnohí považujú mladučkú švédsku environmentálnu aktivistku Gretu Thunbergovú za globálny symbol boja proti klimatickým zmenám, málokto si uvedomuje, že táto dievčina je skôr symbolom krízy hodnôt.

Greta Tintin Eleonora Ernman Thunbergová, ako znie plné meno mladučkej Švédky, vyrastala v rodine umelcov, ľavicových angažovaných environmetalistov z vyšej sociálnej vrstvy. Podľa Gretiných vlastných slov prvý raz počula o globálnom otepovaní, keď mala osem rokov, ako 11-ročná už prežívala zúfalstvo zo stavu planéty v hlbokej deprezii: „Bola som taká smutná, pretože svet bol taký zlý. Myslela som si, že nemá zmysel žiť, bola som v depresii, prestala som jest' a prestala som hovoriť a prestala som chodiť do školy.“

Jej slová potvrdil aj jej otec Svante: „S nikým nehovorila, jedla len doma.“

ŠTRAJK ZA KLÍMU

A potom prišiel 20. august 2018. Ako 15-ročná žiačka 9. triedy sa vtedy rozhodla nechodiť do školy, a to až do švédskych parlamentných volieb naplánovaných na 9. septembra 2018. Namiesto sedenia v škole protestovala pred švédskym parlamentom s transparentom s nápisom *Skolstrejk för klimatet* (*Školský štrajk za klímu*). Švédsko vtedy prežívalo horúce leto, a keďže podľa Gerty „nikto nehovoril o klimatických zmenách“, svojím protestom chcela primáť švédsku vládu, aby znížila uhlíkové emisie podľa Parížskeho klimatického dohovoru.

Hoci potom Greta na rôznych fórách vyčítala politikom, manažérom či vedcom, že jej „zničili detstvo“, jej matka Malena Ernmanová to videla inak: „Greta sa nikdy necitila lepšie, ako počas svojej kampane za klímu.“ Aj Gretin otec tvrdí, že jeho dcéru zachránil aktivizmus: „Mohla byť doma a byť skutočne nešťastná, alebo protestovať a byť šťastná.“

Po septembrových švédskych parlamentných voľbách sa Greta vrátila do školských lavíc, teda okrem piatkov. Tie venovala záchrane planéty, čo jej vyslúžilo celosvetovú pozornosť. Podobné protesty sa začali organizovať aj v iných krajinách, až vzniklo celosvetové hnutie Piatky za budúcnosť.

Svetové masmédiá rady prinášali príbeh o tom, ako Greta sériu demonštrácií odštartovala hrdinským odchodom zo školy či neskorším piatkovým protestným „záškoláctvom“. Akosi však pozabudli uviesť, že ono „hrdinstvo švédskej žiačky“ zase nebolo až také veľké, pretože kvôli svojej diagnóze (Aspergerov syndróm) Greta navštevovala školu so špeciálnym vzdelávacím režimom a špecifickým rozvrhom, pričom žiaci si môžu upravovať program podľa vlastných prianí.

IDEOLOGICKÁ MUNÍCIA

Gretiny rodičia vraj spočiatku nesúhlasili s piatkovými protestmi ich dcéry. Keďže však údajne pochopili, že boj 15-ročnej dievčiny proti globálnym klimatickým zmenám má zmysel, nielenže jej dali svoje požehnanie, ale začali ju dokonca podporovať. A výsledok sa čoskoro dostavil – v priebehu ani nie polroka sa zrazu švédská žiačka stala celosvetovým fenoménom.

Hoci by väčšina ľudí so svojimi vedomosťami o klimatických zmenách prepadla, odrazu vďaka 15-ročnej dievčinke celý svet vedel, že treba proti ním bojovať. Málokoho však trápilo, že Gretine apokalyptické posolstvá a odratávanie do zániku sveta presiahli fakty a relevantné informácie o klimatických zmenách. Svet dokonca neprestal mladučkej Švédke tleskať ani vtedy, keď pre britský ľavicovo-liberálny denník

Guardian povedala: „Celá tá diskusia o hrozobách klimatických zmien nie je o vede, ale o psychológiu.“ A netrápilo to ani masmédiá, dokonca ani odborne časopisy. Globálne otepľovanie a klimatické zmeny a *Kjótsky protokol*, dohoda z Paríža či správa Medzinárodného panelu pre zmenu klímy (IPCC) sa už definitívne stali len politickou a ideologickou muníciovou, ktorá sa už nepotrebuje obzerať na vedu. Darmo minulý rok vo februári na zasadaní Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru Greta nemala „iné požiadavky, okrem zjednotenia sa s vedou“, keď sa doteraz ani raz neodvolala na Heidelbergovu výzvu, ktorú v roku 1992 vydala na protest proti pseudovedeckému strašeniu globálnym otepľovaním skupina 425 vedcov, a v súčasnosti je pod ňou vyše 4 000 podpisov vedcov vrátane podpisov 72 nositeľov Nobelovej ceny, väčšinou za fyziku, chémiu a medicínu.

Niet sa veru čo diviť, že hlavný editor prvých troch správ IPCC sir John Houghton nazval globálne otepľovanie a klimatické zmeny „morálou záležitosťou“.

GRETOMÁNIA

Rok 2019 sa pokojne môže nazvať rokom Gerty Thunbergovej. Podporilo ju nespočetné množstvo známych osobností vrátane Arnolda Schwarzeneggera či Leonarda DiCapria (sic!), „strelala sa s pápežom, apelovala na prezidenta Spojených štátov a inspirovala štyri milióny ľudí, aby sa 20. septembra 2019 pripojili ku globálnemu klimatickému štrajku, čo bola najväčšia demonštrácia týkajúca sa klímy v ľudských dejinách,“ napísal ódu americký týždenník *Time*. A aby toho nebolo má-

>>>

lo, časopis ju vyhlásil za osobnosť roka, dokonca sa Greta stala vážnou favoritkou na Nobelovu cenu mieru.

Gretománia prekročila hranice racionality, takže koho by trápilo, že vystúpanie mladučkej Švédky sa akosi nestotožňuje s predstavou pokoja...?

„Ja nie som vedec, nie som študent. Som posol“, hovorí Greta, hoci nekonkretizuje či. Z jej vystúpení sa však dá usudzovať, že sa sama postavila do úlohy akejsi hovorkyne nespokojnej mládeže. Istá živočíšna revolučnosť či revolta vždy patrila k mladým ľuďom, ale aj tá mala isté hranice. Greta zbúrala aj tie. Nevedomosť, radikalizmus, čierno-biele videnie či neúcta nabrali nevídané dimenzie. „Ak sa rozhodnete nás potopíť, hovorím, že vám nikdy neodpustíme. Nedopustíme, aby vám to prešlo. Tu a teraz stanovujeme hranicu,“ rozohnila sa 16-ročná Greta na klimatickom summite OSN v svojom príhovore, ktorý adresovala nikomu menšiemu ako svetovým lídrom. Obvinila ich, že jej „prázdnymi slovami ukradli sny a detstvo“, dokonca im so zlostou a slzami v očiach neváhala zvýšeným hlasom tri razy vmiest' do tváre: „Ako sa opovažujete?!“

A mocní z desiatok krajín sveta, ktorým sa Greta okrem iného vyhrážala aj „sledovaním“, jej prejav viac ráz prerušili potleskom...

NEGATÍVNE EMÓCIE

Vo vystúpeniach Gerty, väčšinou plné emócií, sa nič nedozviete o nejakých riešeniach. V jej prípade je to len hnev, ničím nepodložené apokalyptické proroctvá a frustrácia z údajnej neschopnosti elít urobiť rýchlo nou požadované opatrenia. To, že sú z väčšej časti nezáľne, drastické, neekonomicke, a aj preto polarizujúce, trápi málkohu. Keď sa však predsa len niekto nájde, kto má iný pohľad na riešenie problémov, Greta má po ruke viac ráz vyskúšanú floskulu: „Ak ste si nevšimli, svet je v súčasnosti v plameňoch.“

Tento rok na Svetovom ekonomickom fóre vo švajčiarskom Davose bez servítky povedala, že za to, že „nás spoľočný dom je v plameňoch“, môžu všetci: „Z hľadiska udržateľnosti zlyhali pravica, ľavica aj stred. Nijaká politická ideológia ani hospodárska štruktúra nedokázali riešiť klimatické a environmentálne nádzové situácie a vytvoriť súdržný a udržateľný svet.“ Dokonca sa nebála ísť opäť trochu ďalej: „Bolo mi povedané, že je nebezpečné hovoriť ľuďom, aby z klimatickej krízy strácali hlavu, aby panikárčili. Ale nebojte sa, verte mi, je to v poriadku.“

Kedžže 17-ročná švédska aktivistka, paradoxne, nestratila hlavu, nekompromisne žiadala od významných politikov, špičkových svetových podnikateľov a vybraných intelektuálov zo 117 štátov sveta, aby „všetky spoločnosti, banky, inštitúcie a vláda okamžite začali všetky investície do prieskumu a tăžby fosílnych palív, okamžite ukončili všetky dotácie na fosílné palivá a okamžite a úplne sa zbavili fosílnych palív“. Ba čo viac: „Nechceme, aby sa tieto veci robili do roku 2050, 2030, či dokonca do roku 2021. Chceme to urobiť hned teraz!“

Požadovačná Greta sice priupustila, že „sa môže zdať, že veľa žiadame“, dokonca priupustila, že mocní tohto sveta si povedia, „že sme naivní“, ale hned sa vrátila do starých koľají: „Takže budete urobíť, alebo budete musieť svojím deťom vysvetliť, prečo sa vzdáte cieľa udržať globálne otepľovanie v rozmedzí 1,5 až 2 stupňov Celzia. Som tu, aby som vám povedala, že na rozdiel od vás sa moja generácia nevzdá bez boja.“

Tipnite si, či sa ozval potlesk...

REALIZÁCIA V PRAXI

Priam eschatologický naratív mladej švédskej aktivistky o potrebe rýchlej zmeny a okamžitých opatrení, lebo inak ľudstvo premešká kritickú chvíľu a príde ku klimatickej katastrofe, vyvoláva dojem, že zmena klimatických podmienok sa dosiahne len nejakým radikálnym transformačným procesom. Čo by okamžité zavedenie kategorických požiadaviek znamenalo v reálnom živote, mladučkú aktivistku netrápi: „Naše emisie sa musia okamžite zastaviť. Potrebujeme skutočnú nulu.“

Je však zarážajúce, že tieto kategorické požiadavky odznali po tom, čo sa v malom ukázala ich nerealizovateľnosť. Oxfordskí študenti St. John's College plní Gretinych environmentalistickej ideálov teraz v januári rázne vyzvali hlavného kvestora univerzity profesora Andrewa Parkera, aby univerzita kvôli „krízovému stavu atmosféry okamžite prestala s využívaním fosílnych palív“. Podľa študentov je ich fakulta najbohatšia v Oxforde a z celkovej dotácie 551 miliónov libier investuje 8 miliónov do ropných spoločností BP a Shell. Profesor Parker zareagoval s ponukou: „Nedokážem tak rýchlo zariadiť nijaké odpojenie, no môžem zariadiť to, že sa v celej fakulte a aj v ubytovacích priestoroch okamžite vypne diaľkové kúrenie. Dajte mi prosím vedieť, či s týmto riešením súhlasíte.“

Organizátor protestu, študent posledného ročníka s príhodným menom Fergus Green, označil kvestorov návrh za „provokáciu“, pretože „je predsa január, a bolo by krajne nebezpečné vypnúť diaľkové kúrenie“. Prof. Parker zareagoval: „Máte pravdu, provokujem, no zároveň sa usilujem vo vás podnietiť logické myšlenie, teda aspoň díľam. Od iných totiž vždy až priveľmi ľahko žiadate veci, ktoré vás osobne nič nestoja. Otázka teda zníe, či ste spolu s ostatnými pripravení aj osobne niečo obetovali, aby ste dosiahli cieľ, ktorým má byť zlepšenie životného prostredia – teda predpokladám, že to je cieľ.“

POMÝLENÝ NARATÍV

Okamžitá požiadavka študentov oxfordskej St. John's College odstať školu od využívania fosílnych palív je v ma-

>>>

lom rozmere to, čo sa vo veľkom deje na celom svete. Je preto naozaj otázne, či si Greta Thunbergová uvedomuje, čo by v praxi znamenalo „okamžite a úplne sa zbaviť fosílnych palív“. Keby sa jej sny naplnili, znamenalo by to zničenie svetovej ekonomiky z večera do rána, paradoxne „okamžite a úplne“. Až vtedy by došlo k apokalypse. Podľa amerického novinára Johna Sextona „to však môže chcieť len psychopat, ktorý má radosť z toho, ako zomierajú milióny ľudí“.

Aj generálny tajomník Svetovej meteorologickej organizácie, ktorá je jednou z viacerých dcérskych organizácií IPCC, Petteri Taalas tvrdí, že narátiv alarmistov o zmene klímy je celkom mimo. Domnieva sa, že radikálni environmentalisti sú teraz hlavným problémom, pretože sú to fatalisti a extrémisti, a tak predstavujú hrozbu. P. Taalas dúfa, že mienkovorné médiá sa stanú otvorennejšie a dajú priestor všetkým stranám, aj tým kritickým voči Grete Thunbergovej, o vedcoch už ani nehovoriac.

EXTRÉMY ZODPOVEDNÝCH

Či si 17-ročná Greta uvedomuje možný dopad realizácie jej radikálnych požiadaviek, nechajme teraz bokom. No práve v sieti Taalasových slov vyznieva priam extrémne výzva generálneho tajomníka OSN Antónia Gutteresa adresovaná mládeži, „aby udržiavala vedúcu pozíciu v núdzových klimatických situáciách“, pretože „školáci pochopili svoju úlohu lepšie ako globálni ľudia a sú odhadlaní poraziť túto hrozbu“. Dokonca na minuloročnej svetovej konferencii ministrov zodpovedných za mládež tento bývalý generálny tajomník portugalskej Socialistickej strany a ex-prezident Socialistickej internacionály povedal: „Musíme vytvoriť priaznivé prostredie pre mladých ľudí, ktorí nie sú vnímaní ako chránené osoby, ale ako ľudia s rovnakými právami, rovnakými hlasmi a rovnakým vplyvom, ako plnoprávni občania našich spoločností a mocní zástupcovia zmeny.“

Ben Page, výkonný riaditeľ britskej spoločnosti Ipsos MORI, ktorá sa zaoberá prieskumom trhu vo Veľkej Británii, ide ešte ďalej ako António Gutierrez: „Keď nám deti hovoria, že ‚pálime‘ ich budúcnosť, keď sme ich sklamali, musíme prekonáť našu hanbu – a počívať ich.“

Kde sa začínajú hranice marketingovej „pedofilie“...?

Môže po tomto ešte niekoho prekvapiať Gretino ohradenie sa kritikom, ktorí štrajkujúcich školákov vyzývajú, aby

sa vrátili do škôl a za klímu radšej bojovali v laviciach, a ktorí školákov a študentov považujú za bábky záujmových skupín? „Keď sa majú zastaviť klimatické zmeny, tak ich musíme zastaviť my. Je to čierne alebo biele – keď ide o prežitie, nie sú sivé zóny. Bud' budeme pokračovať ako civilizácia, alebo nebudeme. Jednoducho nemáme čas čakať, kým naša generácia vyrastie a získa moc veci meniť. Niektorí sa veľmi snažia odviesť pozornosť od klimatickej krízy a zmeniť tému. Nechcú s nami hovoriť, pretože vedia, že tento zápas nevyhrajú. Vedia, že si nespravili domácu úlohu. My sme si ju spravili,“ ohradila sa mladučká Švédka.

POHLAD EUROPOSLANCA

Začiatkom tohto ročného marca mala mať Greta Thunbergová vystúpenie vo výbere pre životné prostredie Európskeho parlamentu. Parlament však kvôli koronavírusu vyhlásil trojtýždňovú karanténu, takže do budovy mohli vojsť len poslanci a ich asistenti. Nikto iný. Teda – okrem Greti. Slovami českého europoslanca Alexandra Vondru, „na ňu sa zákaz nevzťahuje. Nasadili jej svätožiaru, je pre nich z iného sveta“.

Keďže verejnosc' do budovy nesmela vojsť, zverme opis diania vo výbere A. Vondrovi, ktorý vystúpenie Švédky glosoval nasledovne: „Po pravici má predsedu výboru Pascala Canfina a po lavici šéfa Zelených Basa Eickhouta. Dva pilieri tunajšej zelenej hystérie. Vítajú ju nadšene slovami, že tu je me-

dzi spojencami. Nie je ani v Amerike, kde vládne zloduch Trump, ani v Austrálii, kde je premiér skeptikom. Potom už si berie mikrofón Greta. Ako je už jej zvykom, všetkým vynadá. „JA sa vzdávam svojho vzdelenia, VY nerobíte NIC. Povedali ste, že sa EÚ postaví do čela, a pritom ste nič neuroobili. Len predstierate (to slovo zopakovala tri razy). Vyhľásili ste stav nízke, tak sa podľa toho správajte...“

Čo nasledovalo? Potlesk v stoj! Tých poslancov, ktorým pred chvíľou vynadala. Je to skrátka fascinujúce. Nejde teraz ani o to, či má pravdu (ja si myslím, že nemá). Ide o to, že obchádza celý svet s tým, že všetkým len trucovito nadáva. Dokonca aj tým v EÚ, ktorí prijímajú opatrenia na hranici možného. A oni jej za to masochisticky tleskajú a usilujú sa votriet' do jej priazne, aj keď ona im nie je ochotná pripísať ani len tú najmenšiu zásluhu.

Všetko je to tu akoby samozrejme nalinkované. Ona jediná smie napriek záklazu do parlamentu, zatiaľ čo ostatní hostia podupkávajú pred vchodom, keďže sa o zákaze nedozvedeli včas. Ostatní rušia mesiace plánované a zaplatené akcie vrátane tých, ktoré majú za cieľ opatrenia na zlepšenie životného prostredia.

Sú to fakt divné časy a divný svet.“

S tým sa dá len a len súhlasíť. Svedčí to však nie o klimatickej kríze, ale o kríze hodnôt.

PAVOL PRIKRYL
(Snímky: EP, net)

FEMINA

**Pomáhame dievčatám, ženám
a rodinám, ktoré sa ocitli v ťažkej
životnej situácii.**

LEVICE telefón: 0903 983 983
e-mail: feminalv@forumzivota.sk

SNINA telefón: 0910 842 457
e-mail: feminasv@forumzivota.sk

PREŠOV telefón: 0903 982 977
e-mail: feminapo@forumzivota.sk

www.centrumfemina.sk

Tento projekt sa realizuje
vďaka podpore
z Európskeho sociálneho
fondu a Európskeho
fondu rozvoja v rámci
Operačného programu
Ludské zdroje.

EURÓPSKA ÚNIA

Európsky sociálny fond
Európsky fond
regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ
PROGRAM
ĽUDSKÉ
ZDROJE

Medzigeneračná solidarita a ochrana ľudskej dôstojnosti

Spájame tých, čo CHCÚ, VEDIA a POTREBUJÚ
poradiť, pomôcť a vzdelávať, v každom regióne
Slovenska.

Komplexná pomoc v bežných aj krízových situáciách prístupná
v kontaktných miestach. Pre ľudí, ktorí pomoc potrebujú.

www.sietpomoci.sk

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Spomienky priameho účastníka Bratislavského Veľkého piatku z 25. marca 1988

Ked' voda nezdusila modlitbu

Tento rok uplynie 32 rokov od tzv. Sviečkovej manifestácie, ktorá sa konala na Hviezdoslavovom námestí za účasti tisícok veriacich. Bol medzi nimi aj kresťanský filozof a spisovateľ VLADO GREGOR a ten nám poskytol autentický pohľad na Bratislavský Veľký piatok, ktorý je teraz pamätným dňom SR označený ako Deň zápasu za ľudské práva. Svoj spomienkový text napísal v roku 1989 ako 31-ročný.

Leje ako z krhly, ale tisícky ľudí priamo na námestí a tiež v okolitých uliciach pôsobia mimo-riadne hrejivo. Okolie otepľuje aj živý požiarnicky ruch, množstvo polievacích áut a špeciálnej techniky, ktoré ožívujú zmoknutý priestor. Uniformita mu vládne – policajné uniformy, požiarna uniformita, uniformy špeciálnych oddielov s obuškami, prilbami a štítmi, uniformita dáždnikov a o chvíľku aj uniformita sviečok. Tie sa zapáľujú po skutočne slávnostne a precítene zaspievanej štátnej hymne, pri ktorej, napodiv, štátne orgány neprevajavujú úctu, nestavajú sa do pozoru. Prečo? Chystajú sa totiž na start.

VÝBER CIEĽOV

Do zástupu začínajú vchádzať policajné autá a snažia sa vytlačiť ľudí zo stredu námestia. Koľko ich je? Dvadsať, tridsať? Neviem, uskakujem pred tromi – štyrmi. Aj tak trvá asi desať minút, než ľudí odpracú.

Niekto kopú do áut. Sú to provokatéri? Vymykajú sa totiž z celkového rámca oslavys ľudskej dôstojnosti. Ináč, uniformovaní príslušníci sa správajú

slušne, vodu múti niekoľko (tiež je záhadá, koľko) „spolupracovníkov v cívile“.

Pomedzi modlenie a nábožného spevu náboženských piesní občas začujem bolestné výkriky mlátených ľudí, ale len veľmi matne. Cez dáždniky nie je vidno ani to, čo sa deje v blízkom okolí. Z toho však, čo som registroval a počul od iných, mám dojem, že „obťažovali“ väčšinu starých mužov a ženy. Na tých silnejších, hoci neagresívnych, asi nemali títo námezdni robotníci odvahu a dostatočný motív.

PRAVDA POD DÁŽDNIKMI

Dostal som sa do skupiny, ktorú zatlačili pred fontánou. Pred nami defilovalo asi 30 – 40 spomínaných „výtečníkov“, ktorí sa postavili do jedného radu a zaujali výstražné gorilie a boxerské pozície. Na kompaktnú a ešte k tomu zhusťenú masu, ktorá sa spokojne venovala svojim náboženským výlevom, však akosi nemali chuť zaútočiť...

Okolo nás vládlo šťastie a zhasínajúce sviečky sme si pripalovali s úsmevom: „Kto za pravdu horí...?“ Pod dáždnikmi horeli celkom slušne. Medzi ne-

zúčastnenými asi vznikol strach z požiaru, polievacie autá začali pracovať naplno. Ľudia však, oblečení do dažďa, iba pobavene nastavovali dáždniky, aby im nenatieklo do topánok.

Som človek veľmi extrovertný a v duši sa mi rodili poznámky, ktoré okolie sice prijímal s úsmevom, ale so znácnou dávkou nedôvery. Zdá sa, že demokratické tradície nášho národa začínajú vytláčať využité konspiratívne tendencie. Je to chorobný proces a je treba skutočne odhodlanie, aby sa dal zastaviť. „Takže toto má byť slovenské národné divadlo?“ komentujem dianie okolo a pridávam párr otáznikov. „Zhora prší, zospodu nás polievajú a z bokov sprchujú vodnými delami: čo to má byť – predčasná polievačka alebo skupinový krst? A prečo nás vlastne polievajú? Asi preto, aby sme lepšie rástli.“

MOKRÁ POLHODINA

Vodné delá som okúsil až na záver. Ne-pomohli mi ani rezervné okuliare, a tak ďalšie dve až štyri otužujúce dávky som už prijal s nezdvorilo obráteným chrbtom. Pár starších žien to zhodilo z nôh, asi chceli upratovacie orgány okrem umytia mesto aj poutierať.

Jeden z účastníkov sa mi snaží pripáliť sviečku a s účasťou sa pýta: „Néjak se třeseš, mladíku!“ Odpovedám: „Je mi zima!“ On na to: „Musíš vydržet!“ Hovorím: „Dvadsať rokov som čakal na toto jarné počasie, vydržal by som až do rána!“ Chlap z Moravy sa usmeje a pokračuje v modlitbe.

Ľudia sa však držia, my v strede sa nerozchádzame, asi sme nielen ponížení a urazení, ale aj mierne nahnevaní – za tie roky. Nie je teda pravda, že by sme boli rozohnaní, boli sme iba rozháňaní. Samotní starší spomedzi manfestantov nám hovoria: „Mládež, rozídme sa, polhodina uplynula a pobožnosť sa skončila.“

Pretláčam sa teda cez zástup preplnenou Gorkého ulicou. Na cestu nám hučia policajné sirená množstva áut. Pri-pomína to plášenie divej zveri a nie vyprevádzanie vlastných občanov, ktorí si vyšli na trochu početnejšiu jarnú prechádzku.

Prídem domov, vylejem si vodu z topánok a vreciek a idem si pozrieť televízne správy, vedť som mal dojem, že sa tam aj fotografovalo a nakrúcalo. Do-zviem sa akurát, že v preplnenom centre

>>>

mesta sa nachádzala akási hŕstka, o ktoréj škoda reči a že drvivá väčšina si svoje duchovné potreby uspokojovala v pačiach pri *Angelike*. Ráno si kupujem dvoje novín. V oboch je do písmena to isté, čo aj v bezprostrednej televíznej reakcii.

Čo mi pri tom prišlo na um? Okrem iného, že keď dvaja hovoria to isté, nebyva to väčšinou to isté.

POST SCRIPTUM

K vyjadreniu dojmu ešte pridávam: Život je už taký, že keď si človek myslí, že je najsilnejší, práve vtedy je naj slabší a najzraniteľnejší. Naopak, keď sa považuje za slabého a nerozhodného, sám ľažko odhaduje nie svoju silu, ale silu Božiu, ktorú od neho prijíma. Keď máte pochybnosti, strach, rozpaky, hanbu, nerozhodnosť, nebudete zarmútení, pri vás stojí ten, ktorý nemusí mať strach, netrpí nijakými mániami ani schizofrénnimi, rozhodne vie, čo chce, vie, keď vám má dať radosť, a vie aj to, kedy je pre vás lepšie trpieť a zožierať sa, nevedieť čo s časom, nevedieť, akú cenu má poriadok a disciplína, ktoré ste si určili. On pozná aké vybočenia sú pre vás možné, aké svinstvá, trápnosti a neuveriteľnosti ste schopný napáchat.

A vie aj to, kedy má odpustiť, a vie aj napraviť zlo, ktoré ste spáchali.

Psychiatri sa čudujú, že človek môže trpieť pocitom prenasledovania, neodpustiteľnej viny, veľkej úzkosti a hriescnosti pre zdanlivé maličkosti. Neverte, nebývajú to maličkosti, ale verte tomu, že Boh je cesta, pravda a život a každú krivdu, omyl, ba aj také veci, ktoré sa zvyknú nazývať zverstvami vie nielen odpustiť, ale aj napraviť. „*Ludom, ktorí milujú Boha, všetky veci sú na osoch*“ a „*Boh miluje toho syna, ktorého tresce.*“

Nie sme ochotní uveriť, že Boh je natoľko milosrdný, že nie sú hriechy, čo by nevedel odpustiť. Jednoducho, keď vidíme tú zlobu, nenávist a nezmysly, vrhli by sme toho človeka (alebo aj samých seba) až do najhlbšieho pekla, do horiacej gehenny. Nepodceňujte Boha!

Uvedomujeme si, aká je to milosť, že v diaľke nám predsa svieti jasné svetlo? Svetlo vyžarujúce z najhlbšieho utrpenia, najoddanejšej viery a bezhraničnej nádeje, tej detskej dôvery, ktorú má dieťa k tým svojim a či psíček k pánovi, hoci ten je zlý. Verme, že nás Boh je dobrý, že znáša tie naše vylomeniny a že on napráva ich nenapravitelné dôsledky.

Myslite si, že by to mohlo byť ináč? Neverím.

VLADO GREGOR

Malé raje

**Stretol som nedávno dve myši. Jedna hovorila
druhej: „Budem voliť
mačky, lebo sľúbili, že
nebudú chytat' myši.“**

Milí moji, demagógia si náchádza stále nové a netušené dimenzie. Určite sú poľutovania hodné javy ako korupcia, protekcionizmus, klientelizmus a podobne, ale nemusia byť vždy zlé a už vôbec to nie sú javy práve tie neodpuštiteľné a najhoršie. Pretože bez toho, aby sa medzi sebou podporovali ľudia a skupiny ľudí, by sa civilizácia zrútila. Dobre to vystihuje Ježiš v podoberstve o nepočitom správcovi. Nebudem uvádzat kapitolu a verš, vedvy mladší a technicky zdatní si to poľahky vygooglite.

(NE)POZITÍVNA DEVIÁCIA

Keď by rodiny, spoluveriaci, jednoducho dobrí a milosrdní ľudia nedržali spolu, ako by mohol sústavne vznikať na Zemi dočasný raj, hoci len lokálne a časovo obmedzený? Sám by som sa bez otcových známostí nedostal ani na gymnázium, ani na vysokú školu, ktorú som však aj tak kvôli obludnému mrzačeniu dejín, ktoré som tam študoval, neboli schopný psychicky dokončiť, hoci intelektuálne ma história od malička nadchýnala.

Hnevá ma totiž, ako sa historické faktity nekriticky prenášajú do súčasných pomerov, bez ohľadu na vtedajšie možnosti a podmienky a ako sa vyrábajú nekritizovateľní hrdinovia z nereálnych, ba občas až fanatických fantastov.

Citujem z článku o jubilantovi Vincentovi Šabíkovi, zakladateľovi Literárneho týždenníka: „*Na postave takého intelektuála, ako je V. Šabík, by sa dalo rekonštruovať obdobie socializmu. Jeho spomienky by pomohli rozmoľať pravdivý obraz času, ktorý sme všetci žili a evidovali. Podľa neho inštitúcie skôr chránili, najhorší boli jednotlivci – udavači, „kostolníci“, ako im Šabík hovorí, ktorí si zapisovali a udávali. V. Šabík je totiž zástanca „pozitívnej deviácie“, ktorý nie veľmi súhlasí s demonštratívnym disidentstvom a úplným dištancom od vládnucej a manipulatívnej strany. Zdôvodňuje to tým, že byť v procese je aj šanca napomáhať zmierňovaniu jeho*

ostrosti a aj niečo konkrétnie v prospech kultúry robiť. Tento postoj je rovnako legítimny a oprávnený ako disidentský“ (Slovenské pohľady 9, 2017).

TÚŽBA PO DOKONALOSTI

Sám som bol celý život disident, verejne od roku 1979, ale nikdy som nemal neúctu k ľuďom, ktorí si predstavovali život ináč a chceli slušne a charakterne žiť aj za cenu určitého prispôsobenia. Často nie je totiž hrdina len ten, ktorý bojuje a protestuje, ale i ten, ktorý mlčí, uvažuje a ticho koná.

O dôležitosti prispôsobenia sa, ako aj o schvaľovaní túžby po dokonalosti a svätosti vie svoje aj Katolícka cirkev, ktorá účinkovala v mnohých neľahkých časoch a mnohým ľuďom ulahčovala ich život, dávala im pocit dôstojnosti a nádeje. Často aj v neľútostnom, a priznajme si to, že niekedy v krivdiacom boji proti rôznym druhom nereálnych fantastov. Dogmy Cirkvi sa nenariadovali zhora, schvaľovali sa až po tom, keď sa zistilo, že veľká väčšina veriaceho ľudu si ich váži a ctí. Nejde teda ani tak o ich doslovnú realitu, ale o pravdivý ideál a konkrétnu usmerenie, ktoré predstavujú.

Sú to ľažké zamyslenia a skúmania a presahujú možnosti tejto úvahy, ale vyzývam mladé a nadšené mozgy, aby sa nad nimi vážne zamysleli. Možno im to dodá možnosť aj niečo konkrétnie a reálne urobiť a pomôcť mnohemu dobrému, ktoré sa nie možno, ale určite deje okolo nás. Neučme sa teda bohapusto nadávať, ale ticho a reálne pomáhat!

A Slovo nech sa stane Telom!

V. G.

Hľadanie podstavy v hlbinách kňaza, básnika a národovca Jána Hollého

Ivan Štubňa: Ján Hollý

Aký si, Ján Hollý? Vážny a prísný bard, dvihajúci z temnôt stáročí slovenské vedomie k slinku moderných konštituujúcich sa národov, aký vystupuje vo svojej poézii, či láskavý človek s mûdrym pohľadom, v ktorom je pochopenie a zároveň všetko odpúšťajúce poznanie, takže ho už nijaké zlo ani dobro nemôže prekvapíť, ako ľa poznáme z portrétu?

SKUTOČNÁ MÚDROST

Od raného detstva som sa stretávala s touto druhou podobou básnika; či sme sa naháňali okolo jeho pomníka a spriadieli tajné plány dospelým neprístupné v jeho rodnom dome, vtedy ešte nechránenom, či už o zopár rokov mûdrejší sme doň vstupovali s plachou úctou a vzrušeným očakávaním, že zažijeme dačo neobyčajné; z piedestálu nás pozoroval s rovnako chápavým a láskavým pohľadom, v ktorom som už vtedy tušila vnútornú silu, pretavenú životným poznáním v mûdrost.

Skutočná mûdrost je vždy jemná, láskavá a chápajúca. Vie aj o trpkosti prameniaci pri duševnom raste z poznávania, ale zároveň obsahuje i prostriedok na jej transformáciu v inú kvalitu, ako keď plánky na jeseň zosladnú v prvých prímrazoch a stávajú sa vyhľadávanou potravou pre vtáctvo. Týmto prostried-

Aký si, Ján Hollý?

„Ešče žijú, i budú žiť vždicki ze slávú,“ napísal o Slovácoch v 6. speve eposu *Svatopluk* kňaz a básnik Ján Hollý, ktorého poézia je preniknutá kresťanským chápaním života a národným sebavedomým. A keďže si 24. marca pripomíname 235. výročie narodenia „slovenského Homéra“, je namieste spolu s EVOU FORDINÁLOVOU hľadať odpoved' na otázku *Aký si, Ján Hollý?*

kom je pochopenie zákonitostí života, získané dosiahnutím takej duševnej výšky, ktorá umožňuje nadhlad, a preto dokáže v zdanlivo chaotickom svete nájsť systém. A je v nej i dosiahnutie absolútnej slobody, ktorú získavame dobrovoľným rozhodnutím tieto životné zákonitosti rešpektovať.

DUCHOVNÉ HODNOTY

Mûdrost' je teda duševná vyrovnanosť, umožňujúca prepáliť aj trpkosť na užitočné plody pre ľudí. Pochopila som to pri stretnutí s Hollého poéziou – je vážna svojím posolstvom a prísna svojou formou, ale je predovšetkým ľudsky mûdra. V jej epickej šírke cítim krajinu širokej záhorskej nížiny, zvlnenú miernymi vrškami ako pravidelne vlniaci sa rytmus hexametrov, a v narratívnom rozprávaní pôsobia jeho bohatu rozvinuté prirovnania rovnako osviežujúco, ako v krajinе, poznačenej večným zápasom človeka s pieskami o úrodu, rozľahlé a majestátne borovicové lesy. (A povšimnime si, koľkokrát padajú bojovníci v epose *Svatopluk* do „rižého píska“! Na Záhorí ľudia s pieskom bojujú; aj u Hollého padnúť doň znamená porážku alebo smrť).

Akou hlbokou mûdrost'ou sú prežiaréne gnómy v jeho diele! Práve ony zreteľne prezáradzajú dozrievanie veľkého ducha cez trpkosť a bolest' k poznaniu. Ústami Svätopluka v Karolmanovom väzení vyslovuje vlastnú skúsenosť a posolstvo: „Učte sa, kto zmûdrie z ľudskej bolesti, je mûdry“, ale sprostredkúva nám aj poznatky získané pozorovaním večných metamorfóz života: „Ak spolieha sa nádej na ľudskú moc – zvykne oklamat.“

Spoliehať sa možno iba na hodnoty duševné – a medzi nimi najvyššie stojí láska k slobode ako k najúplnejšiemu prejavu etickej zrelosti človeka alebo národa, lebo sloboda znamená po štádiu poznávania konečné pochopenie

– životnú mûdrost' ako nevyhnutnosť konáť v súlade s vlastným svedomím a morálnymi zákonmi ľudského spoločenstva aj za cenu života. Nemôže byť slobodný ten, kto nie je mravne zreľý. A pretože v ľudskom povedomí, inštinktívne túžiacom po pravde, spravodlivosti a cti, zostáva víťazom, kto morálne prevyšuje svojho súpera, aj keď pod tarchou hrubej fyzickej prevahy hynie, Hollého chápanie slobody preberá nie len štúrovská romantická generácia, ale je implicitne zastúpené v národnom vedomí až do dnešných čias. Optimizmus, neotrasiteľná viera v budúlosť, prameniaca z vedomia morálnej sily svojho národa, je preto najväčším prínosom jeho poézie.

NÁRODOVECTVO

Na Vajanského orátorskú otázku „Kde sa to nabralo u búranského rodáka, tá sírina, tá hrdosť, tá pevnota v časoch, kde na každej vežičke zvonili Slovákom“, je odpoveďou práve jeho presvedčenie vo víťazstvo pravdy, práva a rozumu, ktoré čerpal z pevnej zakorenenosťi v ľudovom živle; v časoch metternichovského absolutizmu dokázal silou svojho umeleckého génia rozbijať celú feudálnu axiológiu a dávať starým pojmom nový – demokratický význam.

Hollého postavenie v slovenskej societé je analogické s postavením Jean-Jacqua Rousseau vo Francúzsku: bez jeho umelecko-myšlienkového zápalu by nevzbúkol požiar novej, protifeudálnej ideológie (u nás bytostne zviazanej s otázkou národného existenčného práva) natoľko žiarivo a mocne. Básnik silnými ramenami svojich epických hrdinov nadvihol tiesniaci príklop feudálno-absolutistickej monarchie a umelecky formuluje nielen základné otázky novodobého národa, ale dáva aj na ne odpovede zdôvodňujúce rovnocenné a rovnoprávne postavenie Slovákov v možnom konštitučnom štáte, on vnesol svie-

>>>

žu atmosféru slovenskej prírody do uzavretých komnát umeleckého Parnasu, v ktorých sa síce vzdychalo pre nedostatok čerstvého vzduchu, ale dvere a obloky zostávali zatvorené pred vzduchom z vidieka.

NOVÉ NACHÁDZANIE

Jednoznačne vieme, aký prínos znamená Hollého poézia v kontexte našej literatúry, a predsa sa o ani jednom básnikovi nevyslovilo toľko protirečivých tvrdení: od pokusov zaodiet' ho do barokového habitu až po zatriedenie do preromantizmu, od hodnotenia parciálnych častí jeho tvorby ako „*plazívych a hnusných citov vďačnosti*“ voči viedenskému dvoru až po ideologického rozbíjača týchto mocensky udržiavanych prežitých spoločenských vzťahov, od objektívneho arbitra svojich čias, vylučujúceho vlastný subjekt z domény poézie, po postupné odhalovanie všadeprítomnosti tejto psychosféry vo formulovaní ľudských ideálov emanujúcich nielen z ducha čias, ale i z mrvného princípu čistého svedomia ako atribútu jeho osobného života, od klasicisticky vyrovnaného, uceleného sveta po nečakané preblesknutie trpkého osobného údelu, od antikizujúcich foriem izolujúcich jeho poéziu od ľudových vrstiev po odhalenie spoločného menovateľa jeho tvorby – vrátiť česť a hrdošť týmto vrstvám a určiť ich spravodlivé miesto v historickom vývine.

Je trpkou, ale dialekticky nezmeniteľnou pravdou, že práve táto forma, ktorou chcel akcentovať vznešenosť svojho národa, najväčšmi retardovala naplnenie jeho životného poslania, lenže, povedané Goetheho slovami, „*však byť i posledným hoxnérovcom je krásne*“.

Kým hodnotenia diela iných básnikov národného obrodenia sú už v podstate uzavreté a neproblematické, v Hollého tvorbe priamoúmerne s narastaním časového odstupu objavujeme stále nové prekvapujúce možnosti na interpretáciu, neustále modifikujúce básnikov profil a provokujúce k ďalšiemu, intenzívnejšiemu skúmaniu. Hollý začína

prezrádzať viacej nám ako vlastným súčasníkom. Všetky stopy modernej poézie tvoriacej kontinuitu s domácou tradíciou vedú k nemu.

Skrátka – na Hollého sa musíme pozrieť novými očami, jeho dielo si musíme prečítať opäť.

LOď VZÁCNYCH SKVOSTOV

Aký si teda, Ján Hollý?

Ešte stále to celkom neviem ja, ešte stále to celkom nebudú vedieť mnohí po mne. Pri stretnutiach s tvojou vážnou a hľavou poéziou cítim ľňou prežarovať ten láskavý, hrejivý pohľad zo spomienok z detstva, ako jesenné slnko prežaruje ľahký hmlistý opar nad naším vážnym a hľavým piesočnato-bořovicovým krajom, a opäť sa vo mne

rozozvučí tajná struna, ukrytá v každom z nás, ktorá rezonuje pod dotykom krásy. Cez vlastné bolestivé poznávanie si dospel k poznaniu dôstojnému veľkého umelca a mûdreho človeka: Poslaním každého, ale umelca predovšetkým, je dávať ľuďom nádej, optimizmus a neochvejnú vieru vo víťazstvo pravdy.

Nie si ľahký básnik, nekompromisne si vyžaduje čitateľa celého. Dnes twoja poézia, prekrytá vlnami času, je loď na piesočnatom dne nášho kultúrneho vedomia, plná vzácných skvostov. Tí, ktorí sa k nej vnoria a vstúpia do jejvnútra, vracajú sa do svojho sveta bohatší a mûdrejší.

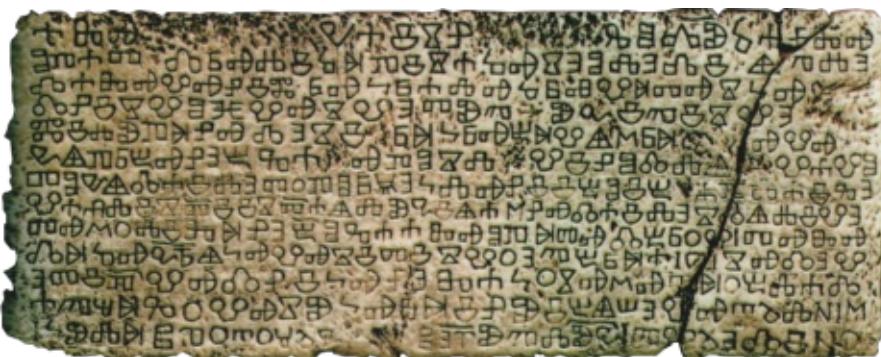
EVA FORDINÁLOVÁ

**DEŇ POČATÉHO DIEŤAŤA
JE AJ TVOJÍM SVIATKOM**

Slavisti sa uznanlivo vyslovujú o vysokom umení cyrilometodských prekladov

Iskoni bě Slovo

Bašská doska, najstarší dôkaz hlaholského písma

Od 9. storočia, teda od času, čo Konštantín Filozof vynášiel pre Slovanov písmo, datuje sa u Slovanov začiatok písomníctva. Hlaholika nezostala teda mŕtvou literou, ale sa stala nástrojom literárnej tvorby tak oboch solúnskych bratov Cyrila a Metoda, ako aj ich spolupracovníkov.

Zásluhou sv. Konštantína-Cyrila a Metoda sa stala Veľká Morava kolískou literárnej tvorby Slovanov. Veľkomoravská slovesnosť svojím obsahom a zameraním sa začleňuje v prvom rade do cirkevnej literárnej tvorby, ale vďaka vynikajúcej úrovni je zároveň aj súčasťou dejín európskej literatúry.

LITERÁRNA ŠKOLA

Slavistickí bádatelia hovoria o tzv. literárnej škole, ktorú zorganizovali Cyril a Metod. Mala vysokú úroveň a starala sa o rozvoj staroslovenčiny ako liturgického, kultúrneho a spisovného jazyka a pričinila sa o vyhotovenie potrebných liturgických textov, prekladov či pôvodných prác. Cyril a Metod si vzali za vzor byzantské školy, priniesli so sebou na Veľkú Moravu originály gréckych textov a rukopisy prvých slovenských prekladov. Prirodzene, na Morave si vyškolili žiakov na vyhotovenie rukopisov.

O literárnej tvorbe oboch solúnskych bratov nás informujú predovšetkým ich životopisy. Konštantín hned' ako zostavil prvé slovanské písmo, pustil sa do prekladania evanjeliára, t. j. výňatkov z evanjeliových čítaní na nedele a sviatky v cirkevnom roku. V XIV. kapitole Života Konštantínovom stojí: „A hned' zložil písmená a začal písat slová evanjelia: Na počiatku bolo Slovo a Slovo

bolo u Boha a Boh bol Slovo a ďalšie.“ Tento evanjeliár sa zachoval v odpise z konca 10. alebo zo začiatku 11. storočia. Je to tzv. *Evanjeliár (Kódex Assemaniho)*, písaný hlaholský a uložený vo Vatikánskej bibliotéke.

PREKLAD EVANJELIA...

Po príchode na Veľkú Moravu bratia spoločne preložili celé evanjelium (t. j. štvoro evanjelií), *Skutky apoštolov*, listy apoštolov a žaltár. Ešte pred cestou do Ríma (r. 867) solúnski bratia preložili celý *Nový zákon*.

Po smrti Konštantína Filozofa, geniálneho prekladateľa do slovenskeho jazyka a po uznaní slovienskej bohoslužby bulou pápeža Jána VIII. *Industriae tuae* (880) arcibiskup Metod pokračoval v započatom prekladateľskom diele. Najprv urobil súbor toho, čo sa preložilo za dvanásť rokov pod jeho vedením, t. j. v rokoch 869 – 881. Vybral si dvoch kňazov (rýchlopiscov) a preložil s nimi celé *Písmo Starého a Nového zákona* okrem *Makabejských kníh*, a to za osiem mesiacov. Stojí to výslovne v XV. kapitole Života Metodovho: „Potom odtrhol sa od všetkého zhonu a starosť svoju Bohu zložil, najprv však z učeníkov svojich vybral dvoch kňazov, znamenitých skoropiscov, preložil v krátkom čase všetky knihy Písma úplne, za osiem mesiacov, od marca mesiaca do dvadsiateho šiesteho mesiaca októbra.“

Slavisti zaoberejúci sa textovou kritikou cyrilometodského prekladu biblických kníh prišli k záveru, že tu nejde o nijaký primitívny pokus, ale o vynikajúcu prácu, prekvapujúcu svojou dokonalosťou. Preklady solúnskych bratov vynikajú tak po teologickej stránke, ako aj znamenitým jazykom a štýlistickými kvalitami. Celý rad slavistických bádatelov sa uznanlivo vyslovuje o vysokom umení cyrilometodských staroslovenských prekladov.

... A LITURGICKÝCH TEXTOV

Popri biblických textoch Cyril a Metod prekladali aj liturgické texty. Podľa najnovších výskumov sa ukazuje, že Konštantín a Metod preložili jednak z gréčtiny do staroslovenčiny omšové formuláre podľa byzantského rítu a jednak omšové formuláre podľa rímskeho rítu (tzv. liturgia sv. Petra). Predpokladá sa teda, že rímsko-slovenská liturgia (sv. Petra), t. j. rímska omša, zasadená do byzatského prostredia, je práve taká stará ako byzantsko-slovenská liturgia (sv. Jána Zlatoústeho a svätého Bazila Veľkého) a že pôvodcom oboch je Konštantín.

Ako očividný doklad používania liturgie sv. Petra na Veľkej Morave sa ukazuje poznámka v Živote Metodovom: „... približovala sa omša svätého Petra, to jest služba.“ Na liturgiu sv. Petra poukazujú aj Kyjevské listy z 10. storočia a *Hlaholské zlomky* viedenské z 11. storočia.

Na Veľkej Morave Konštantín a Metod okrem už uvedených prekladov preložili ešte ďalšie liturgické pomôcky. V Živote Konštantína sa spomína, že Konštantín preložil na Veľkej Morave breviár — kňazské hodinky (ŽK, XV.). Je pravdepodobné, že sa používala aj modlitebná knižka — modlitebník, čo obsahoval inventár základných modlitieb. Nepodarilo sa však nájsť nijaké predlohy. Existuje však tzv. *Euchologium Sinaiticum*, čo je hlaholský rukopis z 11. storočia macedonského pôvodu, ktorý obsahuje inventár rozličných modlitieb. Slavisti sú presvedčení, že niektoré časti sú cyrilometodského pôvodu veľkomoravskej epochy.

No sv. Konštantín a Metod počas činnosti na Veľkej Morave napísali aj samostatné práce. Nie je vždy však jednoduché určiť, ktoré dielo patrí Cyrillovi a ktoré jeho bratovi, pretože sa nezachovali originály, ide vždy o práce anonymného charakteru, ktoré sa zachovali v odpisoch.

ŠTEFAN VRAGAŠ

Proglas

Proglasъ jesmъ svetujevangelъju.

Evanjeliu svätému som Predslovom: ako nám dávno sľubovali proroci, prichádza Kristus zhromažďovať národy, pretože svieti svetlom svetu celému. To v našom siedmom tisícročí stalo sa.

Bo slepým oni sľúbili, že uvidia, a hluchí, ajhl'a, Slovo Písma počujú, lebo je Boha poznáť totiž potrebné. A preto čujte, čujte toto, Sloveni: dar tento drahý vám Boh z lásky daroval,

dar Boží darom spravodlivej čiastky je, dar dušiam vašim, čo sa nikdy neskazí, dušiam tých ľudí, ktorí vďačné prijmú ho. Matúš i Marek s ním a s Lukášom i Ján národy všetky takto učia hovoriac:

Všetci, čo chcete svoje duše krásnymi uzrieť, a všetci po radosti túžiaci, túžiaci temno hriechu navždy zapudit' i sveta tohto hniloby sa pozbavit' i rajský život pre seba zas objavíť

i horiacemu ohňu navždy uniknúť, počujte, čo vám vlastný rozum hovorí, počujte všetci, celý národ slovenský, počujte Slovo, od Boha vám zoslané, Slovo, čo hladné ľudské duše nakŕmi,

Slovo, čo um aj srdce vaše posilní, Slovo, čo Boha poznávať vás pripraví. Tak ako radosť nezasvitne bez svetla, by oko celý Boží svet v ňom uzrelo, bo všetko nie je krásne ani zreteľné,

tak ani duša, žiadna duša bez písmen vedomia nemá o tom Božom zákone, zákone knižnom, o zákone duchovnom, zákone, cezeň Boží raj sa zjavuje. Bo ktorý sluch, čo hrozný rachot hromový

neočuje, stáť bude v bázni pred Pánon? Bo taký čuch, čo vôňu kvetu nevníma, akože môže zázrak Boží pochopit? Bo také ústa, ktoré sladkosť necítia, človeka činia, akoby bol z kameňa.

A ešte väčšmi od človeka z kameňa je mŕtva duša, každá duša bez písmen. No že, my bratia, sme to všetko zvážili, znamenitú vám radu teraz povieme, ktorá vás všetkých, všetkých ľudí pozbaví

života zvieracieho, žitia smilného, aby ste s myšľou, s nerozumným rozumom, keď počujete Slovo v cudzom jazyku, nečuli v ňom znieť iba zvon, zvon medený. Bo svätý Pavol učiteľ nám hovorí,

keď najprv k Bohu svoju prosbu prednesol: Chcem radšej iba päťoro slov povedať, rozumom prostým chcem tých päť slov vyrieknúť, aby aj bratia všetko porozumeli, než nezrozumiteľných slov rieť tisíce.

Pretože človek ten, čo nerozumie sám, čo nedoloží podobenstva múdreho, ako by mohol pravú reč nám povedať? Pretože ako zhuba visí nad telom všehubiaca a nad hnis väčšmi hnijúca,

keď telo nemá patričného pokrmu: práve tak isto každá duša upadá v žití, keď žije bez Božieho života, keď nepočuje nikde Slovo Božieho. Iné však ešte podobenstvo premúdre

povedzme, ľudia, ľubiaci sa vospolok, túžiaci Božím rastom rást' už odteraz: bo kto by túto prostú pravdu nevedel: tak ako semä, ktoré padlo na nivu, tak isto každé ľudské srdce na zemi

dážď Božích písmen potrebuje pre seba, aby plod Boží vzrástol v ňom čo najväčšmi. Kto môže všetky podobenstvá povedať, čo národ bez kníh obžalujú, usvedčia, že nehovorí hlasom zrozumiteľným?

Ved' čo by ten muž poznal všetky jazyky, nevyslovil by bezmedznú ich bezmocnosť. Predsa však svoje podobenstvo prikladám, významu mnoho v málo slovách hovoriac: Lebo sú nahé bez kníh všetky národy,

bo nemôžu sa boriť v boji bez zbroje s protivníkom a duší našich záhubcom, odsúdené sú večnej muke za korist'. Ktorí však nepriateľa nemilujete, národy, čo s ním veľmi chcete boriť sa,

otvorte dvere ducha svojho pozorne, zbroj tvrdú teraz prijímajte, národy,

kovanú krásne v knihách Hospodinových, ktoré tak tvrdo mliaždia hlavu diabolu. Lebo kto totiž prijme tieto písmená,

tomu sám Kristus svoju múdrost vyjaví a vaše duše písmenami posilní i skrize apoštолов, skrize prorokov. Pretože tí, čo hovoria ich slovami, i nepriateľa budú schopní zahubiť

víťazstvo dobré svojmu Bohu prinesú, hnilobnej skaze svojho tela uniknú, tela, čo v hriechu ako vo sне živorí, nepadnú oni, ale pevne zastanú, pred Bohom ako udatní sa prejavia,

po pravici si stanú trónu Božiemu, keď príde ohňom súdiť všetky národy, s anjelmi budú radovať sa naveky, naveky sláviač Boha milostívého, piesňami z tých kníh oslavujúc naveky

svojho Boha, čo nad ľuďmi sa zmilúva, ktorému preto všetka sláva prislúcha, i česť i chvála, Boží Synu, v jednote so svojím Otcom, s Duchom Svätým v trojici na veky vekov od každého stvorenia.

(Preklad: Viliam Turčány)

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu marca *Sofia – Múdrost' Božia*

Ikona marca

Ikona mesiaca marec *Sofia – Múdrost' Božia* pochádza z Ruska a bola napísaná v 19. storočí. Ikone sa vzdáva úcta 8. septembra na sviatok Narodenia Presvätej Bohorodičky. Mučeníčky Viera, Nad'a a Ľubica so svojou matkou Sofiou majú sviatok 17. septembra.

Správy o matke s troma dcérmi siahajú do 7. storočia. Hovoria o hrobe Sofie a jej dcér Viery, Nádeje a Ľubice v katakombách svätého Pankráca na Via Aureliana. Pápež Sergius II. uložil v roku 845 relikvie svätej Sofie do hlavného oltára v Kostole sv. Martina ai Monti v Ríme.

U cirkevných otcov nenájdeme zhodu v názoroch týkajúcich sa ikony *Múdrosti*. Niektorí z nich, okrem iných aj sv. Augustín a sv. Ambráz, považujú za ústrednú postavu ikony Ježiša Krista. Podľa svätého Ignáca je však ústrednou postavou Bohorodička. S vierou

môžeme povedať, že ikona Božej *Múdrosti* je obrazom duchovného tajomstva.

POPIS IKONY

Ikona Sofia, (Pre)Múdrost', Slovo Božie je zobrazením *Deesisu*. Sofia, sprítomnená uprostred ikony v podobe ženy oblečenej do *sakkosu* (liturgický odev) s biskupskou štólou, má roztahnuté krídla. V pravej ruke drží palicu netelesných bytostí. Sedí na bohatu vyzdobenom tróne, ktorý nesie sedem stĺpov: „*Múdrost' si postavila dom; na siedmich stĺpoch spočíva*“ (Prísl 9, 1). Tieto stĺ-

py predstavujú dary Ducha Svätého: dar múdrosti, dar rozumu, dar rady, dar sily, dar poznania, dar nábožnosti a dar bázne voči Bohu. Sedem stĺpov predstavuje aj sedem všeobecných koncilov a Cirkev ako Dom Múdrosti.

Múdrost' má na hlave cisársku korunu. Vo svätožiare je vpísaný osemuholník zložený z dvoch prekryvajúcich sa štvorcov – spodného modrého a vrchného červeného. Tvár, odev a krídla Sofie majú jasnočervenú farbu anjela ohňa Božieho Ducha. K Múdrosti sa skláňajú Božia Matka s Emanuelsem v medailóne a sv. Ján Krstiteľ so zvitkom: „*Hľa, uvideli a uverili*“ (porov. Jn 20, 29).

Tesne nad hlavou Sofie je v aureole sprítomnený Ježiš Kristus žehnajúci oboma rukami. Z jeho aureoly vychádzajú štyri lúče symbolizujúce štyroch evanjelistov, štyri svetové strany či štyri elementy života – zem, vzduch, oheň a vodu.

V hornej časti ikony je nebo tmavo-modrej farby posiate hviezdami (symbol mystickej hľbky). V strede neba je *hetoimasia*, prestol posledného súdu, ku ktorému vzhliadajú šiesti archanjeli – po troch z každej strany, a slnko a mesiac, symboly dňa a noci, viditeľného i neviditeľného. Na ráme ikony sú sväté ženy: Sofia, Viera, Ľubica a Nad'a.

DUCHOVNÝ ODKAZ

Múdrost' si postavila dom; na siedmich stĺpoch spočíva. Pozabíjala svoj dobytok, namiešala víno a prestrela svoj stôl. Vyslala svoje služobnice zvestovať z najvyššej mestskej výšiny: „Ten, kto je pochabý, nech uchýli sa sem, (a) komu chýba rozum, toho poučím. Podte (a) jedzte z môjho pokrmu a pite z vína, čo som namiešala! Opusťte pochabosť a budeťte žiť, budete kráčať cestou rozváznosti. Kto dohovára posmievacovi, sám upadáva do hanby a kto karhá bezbožného, (utržuje) potupu. Nekarhaj posmievaca, aby v ňom neskrsla voči tebe nenávist', pokarhaj múdreho a budeťa mať rád. Daj (poučenie) múdremu a bude ešte múdrejší. Poučuj bezúhonného a pribudne mu ponaučenia. Počiatok múdrosti je bázeň pred Pánom a poznať Najsvätejšieho je rozumnosť'. Bo skrže mňa sa rozmnožia tvoje dni a pridá sa ti k rokom života“ (Prísl 9, 1-11).

Podľa modlitebnej tradície pomôžu modlitby pred ikonou vyhnúť sa rôznym problémom v rodine a budujú prostriedie vzájomnej dôvery.

GIZA

RÁDIO MÁRIA

Pri príležitosti 155. výročia
narodenia Andreja Hlinku
vydal
Slovenský dejepisný spolok
antológia

Andrej Hlinka v poézii

*Ked' smutno bolo v otčine,
ked' pustnul rodny hrad,
tu zastal u slovenských vrát,
mladučký levita, môj brat,
a privrával sa rodine
v tej bolestivej hodine,
lebo mal svojet' rád
ten slovenský kňaz a môj brat.*

(Rudolf Dilong)

**Knihu Andrej Hlinky v poézii si možno kúpiť v predajni Svojet, Liga Pasáž,
Dunajská 18, Bratislava,
alebo objednať na tel. č. 0903 946 718 či na kniha.svojet@gmail.com**

VOX

Mesačník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza mesačne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrížna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751